

Redovisning av elnätsverksamhet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2014/15:56 Redovisning av elnätsverksamhet. I propositionen föreslås vissa ändringar i ellagen (1997:857) som bl.a. syftar till att underlätta redovisningen av elnätsverksamhet och till att tydliggöra vilken myndighet som är mottagare av vissa uppgifter inom ramen för elcertifikatssystemet. Utskottet har inga invändningar mot förslagen till lagändringar och anser således att riksdagen bör bifalla dessa. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om att vissa av Elsäkerhetsverkets föreskrifter ska upphävas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2015 och Elsäkerhetsverkets föreskrifter föreslås upphöra att gälla vid utgången av juni 2015.

I betänkandet behandlar utskottet även ett antal elmarknadsrelaterade motioner från den allmänna motionstiden 2014. Samtliga dessa avstyrks i de aktuella delarna. I betänkandet finns sex reservationer (M, SD, C, V, FP, KD) och ett särskilt yttrande (C).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Redovisning av elnätsverksamhet	6
Propositionen	6
Utskottets ställningstagande.....	7
Allmänt om elmarknaden	8
Inledning	8
Motionerna	11
Vissa kompletterande uppgifter	12
Utskottets ställningstagande.....	16
Elområden	18
Inledning	18
Motionerna	18
Vissa kompletterande uppgifter	20
Utskottets ställningstagande.....	23
Elcertifikatssystemet	23
Inledning	23
Motionerna	24
Vissa kompletterande uppgifter	24
Utskottets ställningstagande.....	27
Elnätsutbyggnad och tillståndprocesser	27
Motionerna.....	27
Vissa kompletterande uppgifter	28
Utskottets ställningstagande.....	30
Vissa övriga frågor	32
Motionerna.....	32
Vissa kompletterande uppgifter	33
Utskottets ställningstagande.....	35
Reservationer	37
1. Allmänt om elmarknaden, punkt 2 (SD)	37
2. Allmänt om elmarknaden, punkt 2 (C).....	38
3. Elområden, punkt 3 (SD).....	39
4. Elcertifikatssystemet, punkt 4 (SD).....	39
5. Effektivare nätanslutning, punkt 5 (M, C, FP, KD).....	40
6. Tillståndprocesser vid stamnätsutbyggnad, punkt 6 (V)	41
Särskilt yttrande.....	42
Vissa övriga frågor, punkt 7 (C)	42
Förteckning över behandlade förslag.....	43
Propositionen	43
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	43
Regeringens lagförslag	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Redovisning av elnätsverksamhet

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),

2. lag om upphävande av Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2002:1) om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till lysrör.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:56 punkterna 1 och 2.

2. Allmänt om elmarknaden

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:499 av Phia Andersson m.fl. (S),

2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

3. Elområden

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:236 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkandena 1–5,

2014/15:376 av Mats Persson och Christer Nylander (FP) och

2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 3 (SD)

4. Elcertifikatssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1103 av Josef Fransson m.fl. (SD) och

2014/15:2309 av Jörgen Andersson (M) yrkande 2.

Reservation 4 (SD)

5. Effektivare nätanslutning

Riksdagen avslår motion

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 5.

Reservation 5 (M, C, FP, KD)

6. Tillståndsprocesser vid stamnätsutbyggnad

Riksdagen avslår motion

2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 6 (V)

7. Vissa övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:521 av Suzanne Svensson m.fl. (S),

2014/15:553 av Annika Qarlsso och Fredrik Christensson (C)
yrkandena 3 och 5,
2014/15:601 av Lars Tysklind (FP),
2014/15:621 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M),
2014/15:629 av Jan Lindholm (MP),
2014/15:760 av Jörgen Hellman m.fl. (S) och
2014/15:2323 av Ulrika Carlsson i Skövde och Lena Ek (C).

Stockholm den 16 april 2015

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjalmered (M), Åsa Westlund (S), Hans Rothenberg (M), Ingemar Nilsson (S), Josef Fransson (SD), Per-Arne Håkansson (S), Lise Nordin (MP), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Anna Wallén (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Maria Weimer (FP), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Mattias Jonsson (S), Jörgen Warborn (M) och Rickard Nordin (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

- regeringens proposition 2014/15:56 Redovisning av nätverksamhet
- 16 motioner (23 yrkanden) från den allmänna motionstiden hösten 2014 om olika elmarknadsrelaterade frågor.

Vid utskottets sammanträde den 13 november 2014 redovisade Affärsverket svenska kraftnäts generaldirektör Mikael Odenberg affärsverkets verksamhet och vid sammanträdet den 12 februari 2015 beskrev Energimarknadsinspektionens generaldirektör Anne Vadasz Nilsson verksamheten vid myndigheten.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I proposition 2014/15:56 Redovisning av elnätsverksamhet föreslår regeringen ändringar i ellagen (1997:857) som i huvudsak innebär att en ny bestämmelse om samlad redovisning av nätkoncession för område tillsammans med nätkoncession för linje förs in i lagen. Bestämmelsen innebär att redovisning av nätkoncession för område även ska innefatta nätkoncession för linje, om nätkoncessionen för linje avser en ledning som organisatoriskt, tekniskt och funktionellt ingår i ett nät som innehåller med stöd av nätkoncession för område och helt eller delvis är belägen inom koncessionsområdet. Vidare föreslås att en enhetlig nättariff ska tillämpas vid en sådan samlad redovisning av nätkoncessioner och att nätkoncessionerna ska anses utgöra ett område vid fastställandet av en intäktsram.

Propositionen innehåller också ett förslag till ändring i ellagen med anledning av att Statens energimyndighet (Energimyndigheten) har tagit över uppgiften som kontoföringsmyndighet för elcertifikat och ursprungsgarantier från Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). Förslaget säkerställer att rapportering av mätresultat och beräkningar för utfärdande av sådana certifikat och garantier även fortsättningsvis ska ske till kontoföringsmyndigheten. I propositionen föreslås slutligen att Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2002:1) om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till lysrör ska upphävas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2015. Elsäkerhetsverkets föreskrifter föreslås upphöra att gälla vid utgången av juni 2015.

Utskottets överväganden

Redovisning av elnätsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i ellagen (1997:857) samt upphävande av Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2002:1) om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon för lysrör.

Propositionen

Redovisning av nätverksamhet och tariffsättning

I 3 kap. 2–4 §§ ellagen (1997:857) finns bestämmelser om redovisning av nätverksamhet, däribland sådana som reglerar hur nätverksamhet som bedrivs med områdes- respektive linjekoncession ska redovisas. I 11 § redovisningsförordningen anges att om en nätkoncession för linje avser en ledning som organisatoriskt och tekniskt ingår i ett nät som innehas med stöd av nätkoncession för område och som helt är belägen inom koncessionsområdet ska redovisningen av nätkoncessionen för område även innefatta nätkoncessionen för linje. En konsekvens av sådan samredovisning är att kostnaden för ledningen med linjekoncession ingår i underlaget för nättariffen för lokalnätet. Bestämmelser om tariffsättning och intäktsram finns också i ellagen. Dessa beskrivs i propositionen på s. 12 f.

Regeringen anser inte att det bör införas bestämmelser om att nätmyndigheten under vissa omständigheter ska kunna medge samlad redovisning av nätkoncession för område med nätkoncession för linje, och av nätkoncession för linje med enstaka ledningar som omfattas av nätkoncession för område.

Regeringen föreslår dock att bestämmelsen i 11 § redovisningsförordningen om samredovisning av nätkoncession för område och nätkoncession för linje flyttas till ellagen. Redovisning av nätkoncession för område ska även innefatta nätkoncession för linje, om nätkoncessionen för linje avser en ledning som organisatoriskt, tekniskt och funktionellt ingår i ett nät som innehas med stöd av nätkoncession för område och helt eller delvis är belägen inom koncessionsområdet.

De nyss redovisade förslagen förutsätter även vissa följdändringar i bestämmelserna om utformning av nättariffer och intäktsram. Dessa följdändringar redovisas på s. 14 f. i propositionen men beskrivs inte närmare här.

Rapportering av vissa mätresultat

Enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat och lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el är det regeringen som utser kontoföringsmyndighet för elcertifikat och ursprungsgarantier. Mätresultat för utfärdande av elcertifikat och ursprungsgarantier ska rapporteras till kontoföringsmyndigheten.

Svenska kraftnät har tidigare varit kontoföringsmyndighet för såväl elcertifikat som ursprungsgarantier. Regeringen har emellertid beslutat att Energimyndigheten ska vara kontoföringsmyndighet från den 1 januari 2015. Därför föreslår regeringen att 3 kap. 10a § ellagen ska kompletteras så att kontoföringsmyndigheten finns med i uppräknningen av dem som rapportering ska ske till.

Upphävande av vissa föreskrifter om förkopplingsdon för lysrör

Elsäkerhetsverket har i en skrivelse till regeringen uppmärksammat att verkets föreskrifter om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till lysrör bör upphävas. Föreskrifterna har sin grund i lagstiftning som är upphävd. Eftersom föreskrifterna således grundar sig på bemyndiganden som är upphävida bör de upphävas genom att riksdagen fattar beslut om detta genom att stifta en lag. Regeringen föreslår därför att de aktuella föreskrifterna ska upphävas vid utgången av juni 2015.

Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och konsekvenser

För att elnätsföretagen inte ska behöva ändra redovisningsmetoder under löpande räkenskapsår bör en övergångsbestämmelse införas med innebörden att de nya bestämmelserna om redovisning av nätverksamhet ska börja tillämpas för det räkenskapsår som börjar den 1 juli 2015 eller närmast därefter. Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2015. Regeringen föreslår därför att de nya bestämmelserna om redovisning av nätverksamhet ska tillämpas första gången i fråga om redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 juli 2015 eller närmast därefter.

När det gäller konsekvenserna av de föreslagna lagändringarna hänvisas till den redovisning som finns i propositionen (s. 18 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att invända mot regeringens förslag till ändringar i ellagen eller när det gäller förslaget om att upphäva vissa av Elsäkerhetsverkets föreskrifter. Riksdagen bör således bifalla förslagen i proposition 2014/15:56.

Allmänt om elmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som bl.a. gäller en översyn av elmarknaden, en långsiktig investeringskalkyl för det svenska elnätet och behovet av att bygga ut elöverföringsförbindelserna till våra grannländer. Utskottet hänvisar bl.a. till att en elmarknadsöversyn har genomförts och till att det pågår ett arbete med att integrera den europeiska elmarknaden. Vidare framhåller utskottet att den nyligen tillsatta Energikommissionen kommer att belysa energimarknadernas funktion och organisation med avseende bl.a. på prissättning, konkurrens, etableringshinder m.m. Energikommissionen ska därutöver lägga särskild vikt vid frågor om den långsiktiga elförsörjningen och de investeringar som behövs i olika delar av elsystemet.

Jämför reservationerna 1 (SD) och 2 (C).

Inledning

Elmarknadspolitikens mål

Av budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 21 Energi, s. 21) framgår att målet för elmarknadspolitikerna är att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång till el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Målet innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med effektivt utnyttjande av resurser och effektiv prisbildning. Detta omfattar en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden genom en fortsatt satsning på harmonisering av regler och ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna.

Regeringen anger också att den stöder målsättningen på EU-nivå om genomförandet av den inre marknaden, vilket är en förutsättning för att elmarknaden ska fungera väl och nå sin fulla potential.

Regeringspartiernas överenskommelse

Socialdemokraterna och Miljöpartiet har i en gemensam överenskommelse slagit fast en del grunder för sitt gemensamma regerande. I denna överenskommelse konstateras bl.a. att energipolitiken är en fundamental del av byggandet av ett hållbart samhälle. Samtidigt är sysselsättningen i Sverige beroende av att det finns en god och tillförlitlig tillgång till el till konkurrenskraftiga priser. Vidare sägs det att Sverige har särskilt bra förutsättningar att bygga ut den förnybara energin genom god tillgång till vatten, vind och skog. Inriktningen är att Sverige på sikt ska ha ett energisystem med 100 procent förnybar energi.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har i uppgift att förvalta och driva stamnätet för el i Sverige, inklusive utlandsförbindelserna. Svenska kraftnät är även s.k. systemansvarig myndighet enligt ellagen (1997:857), vilket innebär att detta affärsverk ansvarar för den löpande momentana elbalansen och det svenska elsystemets övergripande driftsäkerhet. Svenska kraftnäts främsta mål är en hög driftsäkerhet i nätverksamheten.

I samband med beredningen av budgetpropositionen tar riksdagen årligen ställning till regeringens förslag till investeringsplan för Svenska kraftnät (se t.ex. bet. 2014/15:NU3).

Vissa uppgifter om elmarknaden 2014

I februari 2015 redovisade Energimyndigheten statistik om utvecklingen på elmarknaden under 2014. Där framgår att elanvändningen under året var den lägsta sedan 1986. Den totala användningen av el, inklusive överföringsförluster, var 135 TWh 2014. Det är 3 procent lägre än under 2013 då den var 140 TWh.

Industrins elanvändning uppgick till 49 TWh under 2014, vilket var nästan 4 procent lägre än motsvarande siffra för 2013. Det är fjärde året i rad som en minskning sker. Jämfört med 2013 var det användningen av el för pappers- och papptillverkning som minskade mest. Elanvändningen inom sektorn bostäder och service uppgick till 69 TWh och var 3 procent lägre än under 2013. En förklaring till detta var att 2014 var ovanligt varmt, vilket gjorde att mindre el användes för uppvärmning.

Elproduktionen under 2014 uppgick till 151 TWh, vilket var något högre än under 2013. Vattenkraften var det kraftslag som producerade mest el i Sverige under förra året. Totalt producerades 64 TWh från vattenkraft, vilket motsvarade 42 procent av den totala elproduktionen. Kärnkraften producerade 62 TWh (41 procent) av den totala elproduktionen, vilket var något mindre än under 2013.

Vindkraften slog nytt produktionsrekord med 11,5 TWh. Det var en ökning med 16 procent jämfört med 2013. Vindkraften stod för ca 8 procent av den totala elproduktionen under 2014. Den bränslebaserade elproduktionen var 13 TWh, vilket var 13 procent lägre än året innan.

För fjärde året i följd nettoexporterades el från Sverige. Under 2014 var den 15,6 TWh, vilket var den näst största exportsiffran efter rekordåret 2012 då 19,6 TWh nettoexporterades. Den el som nettoexporterades motsvarade ca 10 procent av den totala svenska elproduktionen och 12 procent av användningen under året.

Riksrevisionens granskning av staten på elmarknaden

År 2013 presenterade Riksrevisionen en granskning av statens insatser för en fungerande överföring av el (Staten på elmarknaden – insatser för en fungeran-

de elöverföring [RiR 2013:3]). Syftet var att granska statens insatser inom områden som är centrala för en väl fungerande infrastruktur när det gäller överföring av el. Riksrevisionen undersökte bl.a. tillståndsprocessen för investeringar i stamnätet och regeringens styrning av Svenska kraftnäts investeringsplanering.

Relevanta delar av granskningen och den skrivelse som regeringen överlämnade till riksdagen med anledning av iakttagelserna i granskningen refereras längre fram i detta betänkande. Även utskottets behandling av den ovan nämnda skrivelsen kommer att omnämnas (skr. 2013/14:21, bet. 2013/14:NU9).

Energikommissionen

Den 5 mars 2015 antog regeringen direktiv (dir. 2015:25) för den parlamentariskt sammansatta kommission (Energikommissionen) som ska se över den svenska energipolitiken. Energikommissionen leds av energiminister Ibrahim Baylan och uppdraget ska slutredovisas senast den 1 januari 2017. I direktiven anförs bl.a. följande som kan anses ha relevans för de frågor som tas upp i detta betänkande.

Den omreglering av elmarknaden som inleddes på 1990-talet har i många avseenden inneburit effektiviseringar och ett större inflytande för elkonsumenterna. Regelverket har successivt utvecklats, i takt med att förutsättningarna förändrats, nya erfarenheter vunnits och politiska prioriteringar förändrats. Det gäller t.ex. frågor om regleringen av nätföretagens avkastning, debitering och mätning samt möjligheter för konsumenterna att också agera som producenter av förnybar el med hjälp av t.ex. solceller och vindkraft. Samtidigt har nya frågor uppkommit, bl.a. när det gäller det förutsedda bortfallet av kärnkraftskapacitet i kombination med elsystemets förmåga att ta emot stora mängder s.k. intermittent kraft. Farhågor har också rests beträffande marknadens förutsättningar att tillhandahålla elektrisk effekt även under de timmar på året när behovet av el är som störst. I detta sammanhang har frågan aktualiserats om behovet av förändringar i det regelverk som omgärdar elmarknaden, i syfte att trygga effektbalansen.

- - -

Sveriges elförsörjning står inför stora utmaningar [...] Utmaningarna handlar inte bara om att få till stånd investeringar i produktionsanläggningar, utan också om att bygga ut och anpassa elnäten efter nya produktions sätt och att göra det möjligt för kunderna att bli mer aktiva och mer flexibla i sin användning av energi.

Frågan om att säkerställa att det finns tillräcklig elektrisk effekt får, i perspektivet av den pågående snabba och delvis subventionerade omställningen av energisystemet, särskild betydelse.

Det är mot den angivna bakgrunden angeläget att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar elförsörjning, och för att få till stånd samhälls-ekonomiskt effektiva investeringar i alla delar av energisystemet – tillförsel, överföring, lagring och användning. En grundförutsättning för att dessa investeringar ska komma till stånd är att det finns en bred samsyn och tydliga och stabila ramvillkor för energipolitiken. Det är också angeläget att hänsyn tas till arbetet med att ta fram ett klimatpolitiskt ramverk.

- - -

En viktig del av uppdraget är att belysa energimarknadernas funktion och organisation med avseende på bl.a. prissättning, konkurrens, etableringshinder och andra faktorer som påverkar investeringsviljan och den samhällsekonomiska effektiviteten. Hänsyn ska tas till bl.a. de olika subventioner och andra styrmedel som finns.

- - -

I sitt arbete ska kommissionen lägga särskild vikt vid förutsättningarna för den långsiktiga elförsörjningen, och de investeringar som behöver göras i olika delar av el- och energisystemet. Särskild hänsyn ska tas till vilka krav som kommer att ställas på de framtida överföringsnäten på lokal, regional och nationell nivå. Också frågan om kommande utlandsförbindelser bör belysas, i ljuset av den pågående integrationen av de nordiska och europeiska marknaderna. Kommissionen bör, med utgångspunkt bl.a. i den nyligen överlämnade slutrapporten från Samordningsrådet för smarta elnät (N 2012:03), beskriva hur åtgärder i överföringsnäten, exempelvis investeringar i utrustning för styrning och mätning, kan bidra till att effektbehoven kan hållas nere samtidigt som en säker försörjning med el upprätthålls. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt frågor om lagring av energi.

I en andra fas ska kommissionen, utifrån redovisningen i den första fasen, identifiera vilka förändringar i regelverken som kan komma att krävas för en samhällsekonomiskt effektiv utveckling av energisystemet [...]. Särskild vikt ska läggas vid försörjningen med elektrisk energi. Kommissionen ska särskilt belysa förutsättningarna för att få till stånd nödvändiga investeringar och andra anpassningar i olika delar av energisystemet, och bedöma möjligheterna att tillgodose behoven av elektrisk energi och effekt. I detta sammanhang ska också frågor om utbyggnaden av överföringskapacitet beröras, liksom frågor om hur användningen av el kan effektiviseras på ett kostnadseffektivt sätt, exempelvis genom utnyttjande av smarta nät och styrning av elanvändningen i olika sektorer. Konsumenternas ställning ska särskilt beaktas.

En central utgångspunkt för kommissionen ska vara de regelverk som i dag omgärdar elmarknaden i Norden och inom EU, såväl lagstiftningen kring elmarknaden som de generella reglerna om t.ex. statsstöd. Analysen ska ta sin utgångspunkt i nuvarande regelverk och organisation av elmarknaden. Det står dock kommissionen fritt att, om den ser behov av det, föreslå lämpliga och genomförbara ändringar eller kompletteringar av nuvarande regler och lämna nödvändiga författningsförslag.

Kommissionens huvuduppgift är att, mot bakgrund av de bedömningar av det framtida behovet av el och annan energi som genomförts i arbetets första fas och de bedömningar av behovet av förändrade styrmedel och andra regelverk som gjorts i den andra fasen, ta fram underlag för en bred överenskommelse om energipolitiken för perioden fram till år 2050, med särskilt fokus på förhållandena för elförsörjningen efter år 2025–2030.

Motionerna

Det är viktigt med politiskt inflytande över den nordiska elmarknaden, sägs det i motion 2014/15:499 av Phia Andersson m.fl. (S). Motionärerna anser att elmarknaden inte fungerar optimalt och att handeln via elbörsen Nord Pool Spot skapar ett orimligt högt elpris, vilket bl.a. hämmar den svenska industrins konkurrenskraft och drabbar hushållen. Mot bakgrund av detta vill motionärerna att staten överväger möjligheterna att genomföra en översyn av elmarknaden i syfte att värna konsumenternas intressen.

Svensk basindustri, företag i sin helhet och hushåll är beroende av tillförlitlig leverans av el till låga priser, slås det inledningsvis fast i motion 2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD). Motionärerna anser att det är av största vikt att Sverige stärker sin konkurrensfördel gentemot övriga Europa när det gäller reglerkraft, prisbild och tillförlitlighet. De konstaterar också att det pågår en kraftig utbyggnad av förnybar energi i Europa, vilket påverkar de totala energipriserna negativt och innebär en obalans i elnäten.

Osäkerheten på den europeiska energimarknaden är, enligt motionärerna, betydande när det gäller det totala investeringsbehovet, vem som i slutändan får betala och vad det får för konsekvenser för den europeiska konkurrensen. Motionärerna anser att regeringen bör ta fram en långsiktig investeringskalkyl gällande det svenska elnätet för att svenska elkonsumenter ska få en tydlig bild av hur investeringsbehovet ser ut och vad det får för ekonomiska konsekvenser (yrkande 1).

Eftersom produktionen av förnybar el i Europa är i behov av svensk s.k. reglerkraft kan Sverige tvingas att bygga ut den kontinentala överföringskapaciteten. Motionärerna är positiva till sådan elöverföring men anser att en utbyggnad av överföringskapaciteten behöver analyseras. För låg kapacitet kan hämma vårt eget behov av import eller export av el, och en fullt utbyggd kapacitet kan påverka elpriset negativt i södra Sverige. Regeringen bör, enligt motionärerna, ta fram en konsekvensanalys av en eventuell utbyggnad av elöverföringskapaciteten till övriga Europa (yrkande 2).

I Centerpartiets partimotion 2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. konstateras att mer förnybar energi leder till trygghet, säkerhet och en bättre miljö. Sverige och Europa kan därigenom också göra sig oberoende av rysk olja och gas. Den svenska vattenkraften kan dessutom bidra till att balansera effekten i våra grannländers elnät, samtidigt som den svenska ekonomin stärks genom export av grön el. Motionärerna anser att elkablarna till våra grannländer ska byggas ut även fortsättningsvis för att ta till vara landets förnybara resurser (yrkande 10).

Vissa kompletterande uppgifter

En integrerad europeisk elmarknad

Det regelverk som beslutas på EU-nivå är en viktig utgångspunkt för den svenska energipolitiken, inklusive de beslut som gäller skapandet av en integrerad europeisk elmarknad. I februari 2011 antog Europeiska rådet en ny energistrategi för 2011–2020. I strategin prioriterades bl.a. åtgärder för att skapa en integrerad energimarknad med infrastrukturer. Europeiska rådet slog bl.a. fast målsättningar för marknadsintegration som anger att inget medlemsland ska vara isolerat från EU:s gas- och elnätverk efter 2015 och att den inre marknaden för energi ska vara fullbordad 2014.

Under 2011 antogs även rådsslutsatser om infrastrukturprioriteringar. Utifrån denna vägledning presenterade kommissionen senare samma år ett förslag till en förordning om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer (TEN-

E). Förslaget syftar till att främja s.k. projekt av gemensamt intresse inom nio prioriterade geografiska korridorer och inom områdena el, gas, olja och transport samt inom tre unionsomfattande områden. Förhandlingarna avslutades i slutet av 2012. Rättsakten trädde i kraft i maj 2013.

EU:s tredje inre marknads paket för el innebär bl.a. implementering av ny lagstiftning genom nätföreskrifter, s.k. nätkoder. Nätkoderna för el är viktiga delar i arbetet med att utveckla den inre elmarknaden, harmonisera regelverk samt att säkerställa en effektiv och säker drift av de europeiska transmissionsnäten. Merparten av nätkoderna för el antas löpande under 2014–2015.

För att öka transparensen på el- och gasmarknaderna i Europa och därigenom minska risken för insiderhandel och marknadsmanipulation har EU antagit den s.k. Remittförordningen. I augusti 2014 antog den förra regeringen förordningen (2014:1059) om vissa avgifter för registrering och tillsyn över handeln på grossistenergiemarknaden. Förordningen trädde i kraft den 1 november 2014.

I februari 2015 presenterade kommissionen tre meddelanden som utgör grunden för det omfattande arbetet med att skapa en europeisk energiunion. Ett av meddelandena handlar om att rusta Europas elnät för 2020 och vilka åtgärder som krävs för att nå målet om att höja EU:s elsammanlänkningsnivå till 10 procent till 2020.

När det gäller ökad marknadsintegrering bör även påminnas om att det pågår ett arbete med att utveckla den gemensamma nordiska elmarknaden, bl.a. genom insatserna för att införa en nordisk slutkundsmarknad för el 2015. Syftet är att bidra till en ökad konkurrens och till en stärkt ställning för konsumenten genom att underlätta för elhandlare att etablera verksamhet över nationsgränserna. I sammanhanget kan även nämnas att regeringen i april 2013 beslutade att ge Svenska kraftnät tillstånd att bygga en ny sjökabelförbindelse mellan Sverige och Litauen (Nordbalt) som ska binda samman elnäten i Norden med de i Baltikum.

Översyn av elmarknaden

I juni 2011 uppmanade riksdagen (bet. 2010/11:NU23) regeringen att utvärdera genomförda om- och avregleringar. Elmarknaden omnämndes – tillsammans med järnvägstransporter – som ett av två områden som skulle utvärderas särskilt. I en reservation (M, FP, C, KD) anfördes det att uttalandet var obehövt med hänvisning till redan pågående utvärderingar.

Regeringen gav senare två professorer i nationalekonomi (Runar Brännlund och Patrik Söderholm, Umeå universitet respektive Luleå tekniska universitet) i uppdrag att genomföra utvärderingen av elmarknaden. Uppdraget syftade till att klargöra vilka faktorer som har påverkat och påverkar elpriset samt i vilken utsträckning detta sker.

Uppdraget redovisades till regeringen i rapporten *Elmarknaden och elpriset* utveckling före och efter avregleringen: ekonometriska analyser. I rapporten konstaterades att marknadsfundamenta såsom vattentillgång, tillgänglighet

i kärnkraftverken, inkomst m.m. påverkar elpriset. Författarna såg detta som en indikation på att elmarknaden fungerar. Vidare konstaterades att avregleringen i sig inte har haft någon prishöjande eller prissänkande effekt. Att elpriset har stigit sedan avregleringen beror till stor del på att BNP har ökat samtidigt som produktionskapaciteten har minskat. Utan den BNP-ökning som skett sedan 1996 hade elpriset, enligt vad som sägs i översynsrapporten, varit lägre än det är i dag. Rapporten visade att aktiva kunder är väldigt viktiga för att elmarknaden ska fungera effektivt och för att minimera möjligheten för elproducenter att utnyttja marknads-makt.

Energimyndighetens översyn av energisystemet efter 2020

Energimyndighetens utredning Energisystemet efter 2020 ska undersöka och beskriva möjliga utvecklingsvägar för energisystemet efter 2020 och fram till 2050. I februari 2015 presenterade myndigheten den första delen av utredningen. I denna redovisas ett antal knäckfrågor kopplade till vägval och utmaningar för energisystemets långsiktiga utveckling. Ett av fem områden som har bedömts vara särskilt intressanta är kraftsystemet. De tre övergripande knäckfrågor som myndigheten lyfter fram i avsnittet om kraftsystemet är följande:

- Hur kan framtidens kraftsystem balanseras?
- Kommer det att byggas ny kärnkraft?
- Produceras framtidens el av mikroproducenter?

Rapporten kommer att fungera som ett underlag för de framtidsscenarioer som Energimyndigheten avser att presentera under sommaren 2015.

Tidigare riksdagsbehandling

Motion 2014/15:499 av Phia Andersson m.fl. (S) har i liknande eller likalydande form behandlats av utskottet vid flera tidigare tillfällen. Våren 2014 avstyrktes motionen bl.a. med hänvisning till att regeringen efter ett tillkännagivande från riksdagen har genomfört en översyn av elmarknaden. Därutöver har elmarknadens funktion belysts av flera andra aktörer, däribland dåvarande Elforsk AB (numera en del av Energiforsk AB) och Kungl. Vetenskapsakademien. Utskottet ansåg inte att det fanns skäl för riksdagen att än en gång agera för att få till stånd en elmarknadsöversyn (bet. 2013/14:NU9).

Elsystemet och den variabla produktionen

Regeringen har gett Svenska kraftnät i uppdrag att utreda hur elsystemet behöver anpassas för att kunna hantera och skapa förutsättningar för en ökande andel variabel elproduktion. I uppdraget ingår att redovisa de viktigaste konsekvenserna för elnätet, elpriset och elmarknaden, med fokus på effekt- och balansproblematik, i ett svenskt, nordiskt och europeiskt perspektiv. Uppdraget ska genomföras i nära dialog med Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen. Förslag på möjliga förändringar ska redovisas senast den 15 november 2015.

Svenska kraftnäts investeringsplanering

I Riksrevisionens granskning av statens roll på elmarknaden (RiR 2013:3) slogs det fast att Svenska kraftnäts investeringsplanering har haft brister och kännetecknats av låg transparens. Samtidigt noterades att förändringar har initierats som har förbättrat situationen. Även när det gäller investeringsplanernas träffsäkerhet kunde Riksrevisionen konstatera att förbättringar har initierats.

I mitten av oktober 2012 presenterade Svenska kraftnät för första gången ett mer långsiktigt plandokument om utvecklingen av det svenska stamnätet. Dokumentet innehåller Svenska kraftnäts syn på de utmaningar som väntar och de prioriteringar som affärsverket gör på ca 15 års sikt. Enligt affärsverket skulle dokumentet ses som ett försök att öka transparensen i Svenska kraftnäts nätplanering och ge elmarknadens olika aktörer en möjlighet att påverka denna. Dokumentet skickades ut på en bred remiss och resulterade 2013 i Svenska kraftnäts Perspektivplan 2025.

Inför 2014 godkände riksdagen en investeringsplan om 5 564 miljoner kronor. Investeringarna i stamnätet blev dock mindre än planerat, och avvikelserna har, enligt vad som anges i Svenska kraftnäts årsredovisning för 2014, huvudsakligen tre orsaker:

- Entreprenörer har inte klarat av att leverera enligt sina åtaganden.
- Elpriset har varit lågt, vilket har gjort att externa parter inte har haft tillräcklig lönsamhet för att kunna fullfölja sina planerade investeringar.
- Projekt har startats senare än beräknat.

Därutöver förklarades avvikelserna av förseningar med anledning av omfattande tillståndprocesser.

I februari 2015 överlämnade Svenska kraftnät sin investeringsplan för 2016–2018 till regeringen. Affärsverkets investeringar beräknas uppgå till 11,5 miljarder kronor under treårsperioden. Nätinvesteringarna drivs under de kommande åren framför allt av krav på anslutning av förnybar produktion, fortsatt integration med omvärlden och åtgärder för att bygga bort överföringsbegränsningar i det svenska nätet. Därutöver kommer reinvesteringar i ett åldrande stamnät att genomföras. Regeringen kommer att ta ställning till investeringsplanen och sedan överlämna den för beslut av riksdagen i samband med höstens beredning av budgetpropositionen för 2016.

Med utgångspunkt i Perspektivplan 2025 kommer Svenska kraftnät under 2015 även att ta fram en nationell tioårig nätutvecklingsplan, som omfattar såväl nyinvesteringar som reinvesteringar under perioden 2016–2025.

Nordiska nätutvecklingsplaner

Regeringen har gett Svenska kraftnät i uppdrag att tillsammans med övriga nordiska systemansvariga stamnätsföretag redovisa nätutvecklingsplaner för det nordiska kraftnätet med nordisk samhällsekonomisk nytta. Nätutvecklingsplanerna ska inkludera de nätinvesteringar som krävs för att överföra ny förnybar elproduktion. Uppdraget har sin bakgrund i den kommunicé om en

fortsatt utveckling mot en gränslös nordisk elmarknad som de nordiska energiministrarna antog i oktober 2010. Den tredje tvååriga planen ska rapporteras till det nordiska ministermötet 2016. En lägesredovisning om arbetet med att ta fram den nordiska nätutvecklingsplanen ska lämnas till den nordiska elmarknadsgruppen och Regeringskansliet senast den 17 augusti 2015.

I december 2014 publicerade Svenska kraftnät tillsammans med övriga nordiska systemoperatörer en nordisk utvecklingsplan. Planen sträcker sig till 2030, har sin utgångspunkt i arbetet med den europeiska tioårsplanen (som också publicerades i december 2014) och behandlar bl.a. behovet av en stärkt inre marknad, integrationen av förnybar energi och garanterad försörjningstrygghet i hela regionen i en framtid med ständigt ökande mängder fluktuerande energi.

Utskottets ställningstagande

Utvecklingen i Sverige har länge gynnats av en tillförlitlig elförsörjning och elpriser som har legat på en konkurrenskraftig nivå. Sverige befinner sig också i en gynnsam situation när det nu pågår en omstöpning av de fossilbränslebaserade energisystemen till sådana som i huvudsak bygger på förnybara energikällor. De goda naturgivna förutsättningarna som tillgången till vatten, biomassa och vind ger, skapar förutsättningar för Sverige att kunna agera som ett föregångsland när det gäller användningen och utvecklingen av förnybar energi.

Produktion, överföring och användning av el är – utöver marknadsaktörer som bl.a. elhandlare och nätbolag – centrala komponenter i den avreglerade elmarknad som råder i Sverige sedan elmarknadsreformen i mitten av 1990-talet. Utskottet konstaterar att det vid ett flertal tillfällen har framförts synpunkter på elmarknadens funktion och att det nu i motion 2014/15:499 (S) på nytt har rests krav på att elmarknaden bör ses över. Utskottet hänvisar här inledningsvis – liksom det gjorde våren 2014 då ett motsvarande yrkande behandlades – till att regeringen efter en uppmaning från riksdagen har genomfört en sådan översyn. Vidare vill utskottet erinra om att den nyligen tillsatta Energikommissionen som en viktig del av sitt uppdrag ska belysa energimarknadernas funktion och organisation med avseende bl.a. på prissättning, konkurrens, etableringshinder m.m. Energikommissionen ska därutöver lägga särskild vikt vid frågor om den långsiktiga elförsörjningen och de investeringar som behövs i olika delar av elsystemet. I sammanhanget vill utskottet också påminna om att Energimyndigheten för närvarande genomför en översyn av energisystemet och bl.a. har lyft fram kraftsystemets utveckling som ett av fem områden som bedöms särskilt intressanta att titta närmare på. Elmarknadens funktion har även belysts av flera andra aktörer, däribland Elforsk och Kungl. Vetenskapsakademien. Därutöver har statens roll på elmarknaden granskats av Riksrevisionen.

Utskottet gör mot denna bakgrund den sammantagna bedömningen att det saknas skäl för riksdagen att bifalla önskemålet i motion 2014/15:499 (S) om en elmarknadsöversyn.

När det gäller det som sägs i motion 2014/15:1104 (SD) om Svenska kraftnäts investeringsplanering och behovet av en långsiktig investeringskalkyl konstaterar utskottet att frågor på detta tema var föremål för utskottets ställningstagande våren 2014 i samband med att riksdagen behandlade regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning av statens roll på elmarknaden. Riksrevisionen konstaterade att Svenska kraftnät har initierat förändringar i sin investeringsplanering som syftar så väl till att öka träffsäkerheten i investeringsplanerna som till att öka insynen i planeringsprocesserna. Ett led i detta arbete är att – utöver de treåriga investeringsplaner som riksdagen årligen behandlar – ta fram en tioårig nätutvecklingsplan som omfattar ny- och reinvesteringar under perioden 2016–2025. Utskottet anser inte att det mot denna bakgrund finns skäl att tillstyrka önskemålet i motion 2014/15:1104 (SD) om att regeringen bör ta fram en långsiktig investeringskalkyl för det svenska elnätet.

Beträffande det som sägs i samma motion om en konsekvensanalys av en fortsatt utbyggnad av elöverföringsförbindelserna till utlandet konstaterar utskottet inledningsvis att Sverige av flera skäl står bakom en fortsatt integration av den europeiska elmarknaden. Frågan om kommande utlandsförbindelser kommer också att belysas av Energikommissionen i ljuset av den pågående integrationen av de nordiska och europeiska elmarknaderna. Utskottet ser inga skäl att föregripa detta arbete och avstyrker därför motionen i den aktuella delen. Även motion 2014/15:2461 (C) avstyrks i den del som gäller en fortsatt utbyggnad av elöverföringsförbindelserna till våra grannländer. Utskottet har ingen annan uppfattning än den som redovisas i motionen om värdet för Sverige av att kunna exportera grön el och de positiva konsekvenser detta kan få när det bl.a. gäller försörjningstrygghet och avvecklingen av fossilbränslebaserad elproduktion i andra delar av Europa. Utskottet gör bedömningen att regeringen också delar detta synsätt. Ett tillkännagivande från riksdagen med denna innebörd är således inte nödvändigt.

Sammantaget innebär det anförda att motionerna 2014/15:499 (S), 2014/15:1104 (SD) och 2014/15:2461 (C) avstyrks. De två sistnämnda motionerna avstyrks i de här aktuella delarna.

Elområden

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning bl.a. till att prisskillnaderna mellan olika elområden hittills har varit få och små och till att eventuella skillnader kommer att utjämnas ytterligare när den s.k. Sydvästlänken tas i drift avslår riksdagen motioner som gäller elområdesindelningen och dess konsekvenser.

Jämför reservation 3 (SD).

Inledning

Den 1 november 2011 delades Sverige in i fyra elområden.¹ Elområde 1 omfattar nordligaste Sverige. Elområde 2 avser området mellan Luleå i norr och Gävle i söder. Området som sträcker sig från strax söder om Gävle i norr till strax söder om Oskarshamn i söder är elområde 3. Elområde 4 avser den återstående delen av södra Sverige. I och med införandet av elområden sätts börspriset på el efter tillgång och efterfrågan i respektive område.

Gränserna mellan elområdena går där det finns fysiska begränsningar i överföringen av el i stamnätet, dvs. de s.k. snitten eller flaskhalsarna. I norra Sverige finns ett överskott av elproduktionskapacitet jämfört med efterfrågan på el. I södra Sverige råder det motsatta förhållandet. Tillgängligheten och produktionen i kärnkraftverken är en viktig komponent för möjligheten att hålla rätt spänning i kraftsystemet, vilket i sin tur påverkar överföringskapaciteten.

Motionerna

I motion 2014/15:236 av Jonas Jacobsson Gjörtlér m.fl. (M) ges inledningsvis en utförlig beskrivning av bakgrunden till elområdenas tillkomst och av elområdenas funktion. Motionärerna konstaterar därefter att elkonsumenterna i södra Sverige (främst i elområde 4) tvingas betala mer för elen sedan elområdesindelningen. Under ungefär 86 procent av tiden råder ingen prisskillnad mellan elområdena, men vissa timmar kan det vara stora skillnader.

Motionärerna påpekar att nedläggningen av Barsebäcks kärnkraftverk skapade ett elunderskott i Sydsverige. Frånvaron av investeringar i överföringskapacitet och ny elproduktion i området har gjort att underskottet består än i dag. Motionärerna anser att nödvändiga följdbeslut för att lösa de åtföljande problemen aldrig togs. Människorna i södra Sverige har inte valt att Barsebäck skulle avvecklas. Enligt motionärerna är irritationen därför mycket stor över att de boende i sydligaste Sverige tvingas betala högre elpriser och således straffas för beslut man aldrig ville ha.

¹ Tidigare även betecknade prisområden, elprisområden, anmälningsområden eller snittområden.

Enligt Svenska kraftnät var det nödvändigt att agera gentemot EU-kommissionen för att undvika skadeståndskrav. Affärsverkets bedömning var att en s.k. marknadsdelning – indelning i elområden – var den enda möjliga lösningen. Andra hävdar att det hade varit möjligt att agera annorlunda. Motionärerna listar sedan ett antal alternativa lösningar på de problem de uppfattar med den nuvarande elområdesindelningen. De vill att riksdagen genom ett tillkännagivande ska redovisa dessa alternativa lösningar till regeringen (yrkande 2).

Motionärerna ser en förstärkt överföringskapacitet som en möjlig lösning och vill att riksdagen ska uttala att det är viktigt att fortsätta den utbyggnad av överföringskapacitet inom Sverige som har kunnat accelereras tack vare de kraftigt ökade investeringsbemyndiganden riksdagen har beviljat under alliansregeringens tid, och att det vidare är viktigt att den nya regeringen inte sänker ambitionerna till den nivå som gällde före 2006 (yrkande 3). Den s.k. Sydvästlänken nämns som det viktigaste exemplet på den pågående utbyggnaden av kraftöverföringskapaciteten. Idrifttagningen av denna förbindelse är dock försenad. Motionärerna befarar också att den kommande förbindelsen mellan Sverige och Baltikum (Nordbalt) kommer att pressa upp elpriset ytterligare i södra Sverige som en följd av att ett ökat flöde ut från Sydsverige gör att mer än hälften av den förstärkning av överföringskapaciteten som Sydvästlänken innebär för elområde 4 i stället försvinner till Baltikum.

En annan lösning som förordas i motionen är att Svenska kraftnät får i uppdrag att ändra elområdesindelningen genom att slå samman fyra områden till två, i enlighet med de förslag som ursprungligen presenterades (yrkande 4). Motionärerna anser att det aldrig presenterades några hållbara argument för att den inriktningen övergavs. En annan lösning som föreslås i motionen vore att garantera en minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 motsvarande 4 000 MW (yrkande 5). Här hänvisar motionärerna till en utredning som den förra regeringen lät genomföra.

Elområdesindelningen tas även upp i Sverigedemokraternas kommittémotion 2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. Motionärerna konstaterar att prisskillnaderna till följd av elområdesindelningen inte har blivit så stora som befarades, men att indelningen ändå innebär en mer utsatt situation för de elintensiva industrierna och elkonsumenterna. Indelningen innebär även att södra delen av Sverige (elområde 4) får finansiera investeringarna genom högre elpriser i större omfattning än tidigare. Så var inte fallet tidigare när finansieringen skedde solidariskt. Motionärerna anser att systemet med elområden bör ses över.

I motion 2014/15:376 av Mats Persson och Christer Nylander (båda FP) konstateras att de två huvudsakliga skälen till att elpriserna skiljer sig åt mellan olika elområden är dels liten elproduktion i södra Sverige, dels bristande överföringskapacitet mellan södra och norra Sverige. Motionärerna anser inte att prisskillnaderna är rimliga, och i väntan på att stamnätet är fullt utbyggt är det enligt deras uppfattning befogat med åtgärder för att åstadkomma en utjämning av priserna mellan de olika elområdena. En sådan utjämning skulle

vara statsfinansiellt neutral och innebära att elpriserna sjunker i södra Sverige och höjs i övriga landet.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringens skrivelse

I den förra regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om statens roll på elmarknaden konstaterades att införandet av elområden har påverkat elpriset i södra Sverige, men att de genomsnittliga prisskillnaderna i den fysiska handeln har varit små med undantag för perioder av lägre tillgänglighet i kärnkraften (hösten 2011) och underhållsarbeten i stamnätet (sommar 2012). Vidare anförde den förra regeringen att den hade varit tydlig med att den gärna sett att indelningen av Sverige i fler elområden gjorts vid en senare tidpunkt när kraftöverföringen i Sydsverige hade förstärkts genom Sydvästlänken.

Analys av prisskillnader mellan elområden

Hösten 2012 uppdrog Näringsdepartementet åt konsulten Björn Hagman att utreda möjliga åtgärder för att minska skillnader i elpris mellan de båda elområdena 3 och 4. Uppdraget redovisades i rapporten *Analys av möjliga åtgärder för att minska prisområdesproblematiken i Sydsverige* (dnr N2012/5518/E). Rapporten remitterades under våren 2013, och i budgetpropositionen för 2014 gjorde den förra regeringen den samlade bedömningen att den inte borde föreslå några marknadsåtgärder i syfte att påverka prisbildningen i elområde 4. Den borgerliga regeringen menade bl.a. att Sydvästlänken – som väntades minska prisskillnaderna mellan de berörda elområdena – bör sättas i drift innan några marknadsingrepp kan vara aktuella.

Energimarknadsinspektionen har följt upp elområdesreformen

I juli 2013 presenterade Energimarknadsinspektionen rapporten *Uppföljning av elområdesreformen – en delrapport* (EI R2013:12). I rapporten konstaterades bl.a. följande:

- Under nästan 85 procent av tiden från införandet av elområden till april 2013 har landets fyra områden utgjort ett gemensamt prisområde, dvs. det har varit samma spotpris i alla elområden.
- Landets två nordligaste områden har utgjort ett gemensamt prisområde under i stort sett hela den studerade perioden, med undantag för några tillfällen under mars 2012.
- Konsumenter med fastprisavtal i elområde 4 möter både högre priser och färre elhandelsföretag än konsumenter i övriga landet. Trenden visar dock att prisskillnaderna minskar. När det gäller rörliga priser är situationen mer homogen, både beträffande antalet elhandlare och det avtalade priset.

I mars 2014 inkom Energimarknadsinspektionen med slutrapporten Utvärdering av effekterna av elområdesindelningen (Ei R2014:08). I rapporten konstaterade Energimarknadsinspektionen att de prisskillnader som förekommer mellan landets fyra elområden huvudsakligen beror på den begränsade överföringskapaciteten mellan områdena. När det råder god kapacitet på förbindelsen är prisskillnaderna i regel små. Generellt sett har prisskillnaderna mellan områdena varit mindre än vad som förväntades när reformen genomfördes. Det beror bl.a. på omvärldsförhållanden som låga gas- och kolpriser och på den stora utbyggnaden av förnybar elproduktion.

Överklagan av elområdesindelningen

I maj 2011 överklagade Värnamo Elnät AB Svenska kraftnäts beslut om att dela in den svenska elmarknaden i fyra elområden. Överklagan avsågs dock av Svenska kraftnät. Värnamo Elnät överklagade detta beslut till förvaltningsrätten. I september 2011 avsågs denna överklagan av Förvaltningsrätten i Stockholm. Domstolen menade att Svenska kraftnäts beslut inte kan anses ha sådana verkningar mot Värnamo Elnät AB att det är ett överklagbart beslut. Värnamo Elnät AB har därefter ansökt om prövningstillstånd i kammarrätten, och i slutet av januari 2012 beslutade Kammarrätten i Stockholm att bevilja prövningstillstånd. I januari 2013 slog kammarrätten fast att Svenska kraftnäts beslut att dela in Sverige i fyra elområden går att överklaga. Ärendet återförvisades därför till förvaltningsrätten. I mars 2014 avsåg Förvaltningsrätten i Stockholm emellertid Värnamo Elnäts överklagan.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2014 behandlade utskottet ett antal motioner om elområdesreformen och dess konsekvenser (bet. 2013/14:NU9). Utskottet avstyrkte samtliga motioner i de berörda delarna och anförde bl.a. följande:

Utskottet välkomnar att den nuvarande regeringen har inlett ett intensivt arbete med att förstärka elöverföringsförbindelserna mellan norra och södra Sverige. Vidare vill utskottet erinra om att Energimarknadsinspektionen följer upp elområdesreformens konsekvenser och att myndigheten i det arbetet har kunnat konstatera att det vanligen inte förekommer några prisskillnader mellan elområdena och att de prisskillnader som har uppkommit har varit små. Uppföljningsuppdraget kommer att slutredovisas senare under våren 2014.

I en reservation (S) och två motivreservationer (MP respektive V) framfördes andra uppfattningar än utskottets majoritet när det gällde ställningstagandet till de då aktuella motionsyrkandena eller till vilka motiveringar utskottet borde använda som grund för att avstyrka yrkandena.

Regeringen om elområden

I budgetpropositionen för 2015 konstaterade regeringen att införandet av elområden i Sverige har inneburit att kunder i olika områden vid vissa tillfällen har mött olika elpriser. Främst är det kunderna i södra Sverige (elområde 4)

som periodvis har fått högre elpris än kunderna i andra elområden. Prisskillnaderna mellan landets fyra elområden beror enligt regeringen mestadels på begränsad överföringskapacitet mellan områdena.

Utöver detta konstaterade regeringen att elområdena 3 och 4 under 2013 hade samma spotpris under 95 procent av tiden. När skillnader förekom var de i genomsnitt 0,4 öre per kWh. Vidare slog regeringen fast att prisskillnaderna generellt har legat på en lägre nivå mellan områdena än vad som befarades när reformen genomfördes. Regeringen angav vidare att den följer utvecklingen noga, och bl.a. har olika möjliga marknadsåtgärder identifierats och analyserats. Regeringen meddelade vidare att den efter en samlad bedömning inte hade för avsikt att vid budgetpropositionens tillkomst hösten 2014 föreslå några sådana marknadsåtgärder i syfte att påverka prisbildningen i elområde 4.

Vidare noterade regeringen att transmissionsledningen Sydvästlänken är en bestående åtgärd som förväntas minska prisskillnaderna mellan elområdena 3 och 4. Därutöver konstaterade regeringen att Svenska kraftnät har genomfört informationsinsatser som förbättrar förutsägbarheten för aktörer i elområde 4, vilket bl.a. inkluderar veckovisa rapporter om överföringskapaciteten i det svenska stamnätet.

Sydvästlänken och Nordbalt

Under 2015 slutförs huvuddelen av Svenska kraftnäts två största investeringsprojekt – Nordbalt och Sydvästlänken. Nordbalt ska binda samman den framväxande baltiska elmarknaden med den nordiska och den europeiska.

Som framgår ovan har Sydvästlänken en viktig funktion när det gäller att överföra stora energimängder mellan norra och södra Sverige och därigenom bidra till att utjämna prisskillnader mellan olika elområden. Dessvärre har idrifttagningen av länken försenats av olika skäl. I oktober 2014 beslutade affärsverket att senarelägga idrifttagningen till en delvis uppstart i september 2015 och en full idrifttagning i januari 2016. Av Svenska kraftnäts årsredovisning framgår det att förseningarna bl.a. sammanhänger med att affärsverket har tvingats säga upp avtalet med leverantören av det nya driftövervakningssystemet. Vidare har det uppkommit problem med leveransen av den likströmsteknik som Svenska kraftnät kräver.

Svenska kraftnät om den rättsliga grunden för att ändra elområden

I avsaknad av en institutionaliserad process för hur man ska fastställa eller ändra gränserna för elområden anser Svenska kraftnät att det behövs ett regelverk för hur elområden kan justeras i framtiden. Affärsverket genomför för närvarande en intern utredning med inriktning på att få till stånd såväl en tydlig rättslig grund för beslut om elområden som en ordning för beslutsprocessen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att den s.k. elområdesreformen har följts upp på olika sätt sedan indelningen genomfördes hösten 2011, vilket har redovisats tidigare i betänkandet. Den sammanfattande slutsatsen är att prisskillnaderna mellan elområdena generellt sätt har varit lägre än vad som befarades när reformen genomfördes. Mot bakgrund av de iakttagelser som gjordes i uppföljningarna fann alliansregeringen inga skäl att genomföra några marknadsåtgärder för att jämna ut prisskillnader mellan elområdena. Samma ställningstagande gjorde den nuvarande regeringen i budgetpropositionen för 2015. Där meddelades dock också att regeringen följer utvecklingen på området noga.

Som utskottet, den förra regeringen och den nuvarande regeringen har framhållit vid flera tidigare tillfällen väntas prisskillnaderna mellan elområdena dessutom jämnas ut ytterligare när väl den nord-sydliga överföringsförbindelsen Sydvästlänken – efter vissa beklagliga förseningar – tas i drift under andra halvan av 2015.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att agera med anledning av de motioner som gäller elområden. Med det anförda avstyrks därför samtliga dessa motioner i de här aktuella delarna.

Elcertifikatssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som gäller elcertifikatssystemet. Utskottet hänvisar till att det finns ett brett stöd för detta system i riksdagen och att det inte har som syfte att generera intäkter till statskassan.

Jämför reservation 4 (SD).

Inledning

Elcertifikat är ett ekonomiskt stöd för producenter av förnybar el och har funnits i Sverige sedan 2003. För varje producerad MWh förnybar el kan producenterna få ett elcertifikat av staten. Elproducenterna kan sedan sälja elcertifikaten på en öppen marknad där priset bestäms mellan säljare och köpare. Elcertifikaten ger på så sätt en extra intäkt till den förnybara elproduktionen, utöver den vanliga elförsäljningen. Köpare är aktörer med s.k. kvotplikt, främst elleverantörer. Dessa måste köpa en viss andel elcertifikat i förhållande till sin elförsäljning eller elanvändning. Hur stor andelen är bestäms genom en kvot i lagen (2011:1200) om elcertifikat. Kvoten är utformad för att skapa en efterfrågan på elcertifikat och förnybar el varje år fram till 2020.

Motionerna

Den fjärde generationens kärnkraft skulle innebära stora framsteg mot ett säkert och hållbart energisystem, anfördes det i motion 2014/15:2309 av Jörgen Andersson (M). Motionären förordar forskning på detta område och vill att regeringen ska utreda om elcertifikatssystemen kan nyttjas för detta ändamål (yrkande 2).

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2014/15:1103 av Josef Fransson m.fl. anfördes det att elcertifikatssystemet och andra stödsystem snedvrider konkurrensen och stimulerar utbyggnad av sådana energislag som inte nödvändigtvis levererar effekt när efterfrågan finns. Med hjälp av politiska styrmedel av detta slag har det uppförts anläggningar som i grunden inte bär sina egna kostnader och som dessutom har skapat ett överutbud på marknaden som gör det svårt att uppnå lönsamhet i investeringar och renoveringar av befintliga produktionsanläggningar. Motionärerna vill sanera marknaden från konkurrenssnedvridande stöd och anser att elcertifikatssystemet bör fasas ut genom att nya investeringar inte ska tilldelas elcertifikat.

Vissa kompletterande uppgifter

Ändringar i elcertifikatssystemet

Våren 2009 föreslog den dåvarande regeringen i propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi (prop. 2008/09:163) att andelen förnybar energi i Sverige bör vara minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020. Bakgrunden till förslaget var att Sveriges bindande mål enligt det s.k. förnybartdirektivet är minst 49 procent. Regeringen bedömde bl.a. att elcertifikatssystemet skulle vidareutvecklas och att man borde sätta upp ett nytt mål för ökningen av den förnybara elproduktionen som innebär en ökning med 25 TWh till 2020 jämfört med läget 2002.

Våren 2010 antog riksdagen regeringens förslag om ändrade kvoter i elcertifikatssystemet och godkände det nya målet för ökningen av förnybar el (prop. 2009/10:133, bet. 2009/10:NU16). I en reservation (S, MP, V) förordades ett mål om minst 30 TWh ny förnybar el till 2020 och ett långsiktigt mål om minst 55 TWh ny förnybar el till 2030.

Hösten 2011 tog riksdagen ställning till regeringens proposition 2010/11:155 med förslag om en ny lag om elcertifikat (bet. 2011/12:NU6). Förslaget innebar bl.a. att det blir möjligt för Sverige att ha en gemensam elcertifikatsmarknad med andra länder. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag och uttalade också stöd för att den gällande målnivån i elcertifikatssystemet på 25 TWh ny förnybar el till 2020 är väl avvägd och att målet ger goda förutsättningar för en utbyggnad av förnybar elproduktion. I en reservation (S, MP, V) framställdes krav på att målet för elcertifikatssystemet bör höjas till 30 TWh ny förnybar el till 2020 och att nya kvoter i elcertifikatssystemet som baseras på detta mål ska införas innan en gemensam elcertifikatsmarknad med Norge förverkligas.

Den 1 januari 2012 trädde avtalet mellan Sverige och Norge om en gemensam elcertifikatsmarknad i kraft. Det innebär att handel med elcertifikat kan bedrivas över landsgränserna. Målet för den gemensamma elcertifikatsmarknaden är att öka den förnybara elproduktionen med 26,4 TWh mellan 2012 och 2020. Det motsvarar ca 10 procent av elproduktionen i de båda länderna.

I budgetpropositionen för 2015 gjorde regeringen bedömningen att elcertifikatssystemet fungerar väl. Aktörerna på elcertifikatsmarknaden har anpassat sig till systemet och en omfattande utbyggnad av förnybar elproduktion pågår och planeras. Den hittillsvarande ökningen av elproduktionen inom ramen för systemet ligger i linje med de mål som har satts upp. Sammantaget ansåg regeringen att systemet med elcertifikat är ett effektivt styrmedel för att nå uppställda mål för produktionen av förnybar el.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2014 avstyrkte utskottet ett antal motionsyrkanden om elcertifikatssystemet (bet. 2013/14:NU9). Utskottet hänvisade bl.a. till ett antal myndighetsuppdrag som innebär att delar av elcertifikatssystemet ses över inför den kontrollstation som ska genomföras under 2015. Utskottet såg inga skäl för riksdagen att agera innan dessa uppdrag har redovisats och regeringen har tagit ställning till dessa förslag.

I en reservation (S, MP, V) förordades andra målnivåer inom elcertifikatssystemet. I en annan reservation (SD) tillstyrktes bl.a. ett yrkande om att ny vindkraft inte ska tilldelas elcertifikat.

Uppdrag till Energimyndigheten om elcertifikatssystemet

I regleringsbrevet för 2013 fick Energimyndigheten ett par uppdrag som berör elcertifikatssystemet. Inför den kontrollstation som äger rum under 2015 skulle Energimyndigheten bl.a. analysera och föreslå eventuella justeringar av kvotpliktskurvan som behöver göras för att Sverige ska uppfylla åtagandet gentemot Norge i avtalet om en gemensam elcertifikatsmarknad. Vidare ska myndigheten identifiera och bedöma risker som kan medföra att takten i utbyggnaden av förnybar elproduktion inte utvecklas som förväntat till 2020. I uppdraget ingick även att analysera marknadens funktionssätt, bl.a. när det gäller omsättning, likviditet, antal aktörer m.m. och vid behov föreslå åtgärder för att ytterligare förbättra funktionssättet.

I februari 2014 redovisades uppdraget i rapporten Kontrollstation för elcertifikatssystemet 2015 (ER 2014:04)

I februari 2015 presenterade Energimyndigheten rapporten Finansiering av 30 TWh ny förnybar el till 2020 – Redovisning av Uppdrag rörande ambitionshöjning i elcertifikatssystemet till 2020 (ER 2015:07). Rapporten innehåller bl.a.

- Förslag till justeringar av kvotkurva för att möjliggöra en ambitionshöjning.

- Bedömning om vilka konsekvenser som ambitionshöjningen skulle kunna få på elcertifikatpris, elpris och elkonsumenter i Sverige med utgångspunkt i rapporten Kontrollstation för elcertifikatsystemet 2015 (ER 2014:04).
- Konsekvenser för tillståndsprocesser, resursförsörjning m.m.

Inom Regeringskansliet har en promemoria tagits fram med förslag på de justeringar som behöver göras för att möjliggöra en eventuell ambitionshöjning till 2020.

Regeringspartiernas överenskommelse

Socialdemokraterna och Miljöpartiet har i en gemensam överenskommelse slagit fast en del grunder för sitt gemensamma regerande. I denna överenskommelse konstateras bl.a. att den förnybara elproduktionen bör byggas ut ytterligare. Målet ska vara minst 30 TWh ny el från förnybara källor 2020 och ett mål till 2030 ska tas fram. Det framhålls att elcertifikatsystemet ska användas för detta syfte.

Uppgörelse med Norge om ett höjt mål inom elcertifikatsystemet

Enligt avtalet med Norge om en gemensam elcertifikatsmarknad ska en första s.k. kontrollstation genomföras senast vid utgången av 2015. Kontrollstationen innebär gemensamma utredningar och diskussioner mellan Sverige och Norge om behovet av ändringar i de två nationella regelverken för elcertifikat. För att ge marknadsaktörerna stabila spelregler ska större ändringar i elcertifikatsystemet företrädesvis genomföras i samband med dylika kontrollstationer.

I mars 2015 enades Sveriges och Norges energiministrar om ändringar i avtalet som reglerar samarbetet med den gemensamma marknaden för elcertifikat. Ändringarna innebär att det blir möjligt att höja det gemensamma målet för elcertifikatsmarknaden till 2020 med 2 TWh, från 26,4 TWh till 28,4 TWh. Det skulle innebära att den svenska regeringen når sin målsättning om finansiering av 30 TWh ny förnybar elproduktion till 2020 jämfört med 2002. Ändringsavtalet innebär vidare att ramvillkoren för aktörer i Sverige och i Norge kommer att bli mer lika och att vissa delar av det gemensamma regelverket ska utvärderas i samband med nästa kontrollstation.

Den 9 april 2015 beslutade regeringen om en proposition i vilken det föreslås en justering av den s.k. kvotkurvan i lagen om elcertifikat (prop. 2014/15:110). Justeringen görs bl.a. med anledning av den ambitionshöjning för den förnybara elproduktionen till 2020 som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2015. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2016. Dessutom föreslår regeringen att riksdagen ska godkänna det ovan nämnda ändringsavtal som har träffats mellan Sveriges och Norges regeringar. Ändringen av avtalet är nödvändig för att möjliggöra den aviserade ambitionshöjningen.

Utskottets ställningstagande

Det finns ett brett stöd i riksdagen för det marknadsbaserade elcertifikatssystemet och dess funktion att främja tillkomsten av förnybar elproduktion. Motionsförslag som tar sikte på att avveckla detta system bör därför lämnas utan åtgärd av riksdagen. Motion 2014/15:1103 (SD) avstyrks sålunda i den del som har den inriktningen.

Mot bakgrund av vad som anförs i motion 2014/15:2309 (M) om att utreda möjligheterna att använda elcertifikatssystemet för att finansiera forskning kring den fjärde generationens kärnkraft vill utskottet erinra om att detta system inte syftar till att generera intäkter till statskassan. Utskottet anser det inte heller vara aktuellt med en förändring av systemet med den inriktning som föreslås i motionen, varför den bör avslås av riksdagen.

Elnätsutbyggnad och tillståndsprocesser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som gäller dels effektivare elnätsanslutning, dels tillståndsprocesser i samband med utbyggnad av stamnätet. Utskottet framhåller bl.a. att det sedan 2014 ställs krav i ellagen på att anslutning av kunder till elnätet ska ske inom skälig tid och att det råder en bred konsensus bland flera aktörer om att tillståndsprocesserna i samband med stamnätsutbyggnad bör effektiviseras.

Jämför reservationerna 5 (M, C, FP, KD) och 6 (V).

Motionerna

Sverige exporterar kolnsål el till Europa, slås det fast i motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD). Därigenom klarar Sverige sina egna behov samtidigt som detta bidrar till minskade klimatutsläpp på kontinenten. För att stimulera produktion av förnybar el vill motionärerna bl.a. effektivisera tillståndsprocessen för att ansluta nya kunder till elnätet.

I motion 2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) slås det inledningsvis fast att utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt och att stora delar av det behöver förnyas. I Svenska kraftnäts Perspektivplan 2025 från 2013 beräknades kostnaderna för investeringar och reinvesteringar till 55–60 miljarder kronor fram till 2025. Motionärerna anser att tillståndsprocessen för stamnätskoncessioner måste bli snabbare. Regeringen bör därför ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner.

Vissa kompletterande uppgifter

Vissa villkor för att bygga elnät och bedriva eldistribution

Nätverksamheten på elmarknaden regleras genom ellagen (1997:857), och tillsynen över bestämmelserna utövas av nätmyndigheten, dvs. Energimarknadsinspektionen.

Enligt 2 kap. 1 § ellagen krävs tillstånd (koncession) för att bygga eller använda en elektrisk starkströmsledning. Syftet med koncessionerna är att säkerställa en rationell utbyggnad av elnäten med begränsat intrång på hälsa, miljö och natur. Energimarknadsinspektionen är den myndighet som beviljar elnätskoncessioner.

Svenska kraftnät driver, planerar och utvecklar stamnätet för el. Vid koncessionsprövningen bedöms bl.a. den samhällsnytta som ledningen förväntas medföra, och nyttan ställs mot de intrång och den påverkan som ledningen orsakar. Intrångeffekter som t.ex. visuell påverkan, påverkan på rekreativvärden eller ianspråktagande av skogs- eller jordbruksmark kan vara svåra att värdera ekonomiskt men ska vägas in när Svenska kraftnät fattar sina beslut.

I ellagen stadgas vidare att den som har nätkoncession är skyldig att, om det inte finns särskilda skäl, på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till en ledning eller ett ledningsnät (3 kap. 6 och 7 §§). Våren 2014 infördes dessutom vissa bestämmelser i ellagen om att anslutningen ska ske inom skälig tid (prop. 2013/14:174, bet. 2013/14:NU18). Utgångspunkten är att anslutningsskyldigheten ska fullgöras inom två år från det att anslutningsprocessen har inletts om inte en längre tid är nödvändig med hänsyn till anslutningens omfattning och tekniska utformning eller det annars finns särskilda skäl. Vidare ställs krav i 3 kap. 7b § på att ett företag som bedriver nätverksamhet ska ha standardiserade rutiner för anslutning av elproduktionsanläggningar.

Den som har nätkoncession är vidare skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning (3 kap. 9 §). Bestämmelser om nättariffer, dvs. avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät, återfinns i 4 kap. ellagen.

Riksrevisionen om stamnätsutbyggnad

I Riksrevisionens granskning av statens roll på elmarknaden (RiR 2013:03) från 2013 ägnades kapitel 6 (s. 55 ff.) åt elnätsrelaterade tillståndsprocesser med fokus på sådana som gäller stamnätet. Myndigheten gjorde följande sammanfattande iakttagelser:

- För att få en väl fungerande överföring av el är förstärkningar och utbyggnad av stamnätet avgörande. För utbyggnaden av stamnätet är tillståndsprocessen i sin tur mycket viktig.
- Länsstyrelsernas hantering av likartade ärenden kan skilja sig betydligt åt mellan olika länsstyrelser. Det finns inga gemensamma riktlinjer för länsstyrelserna för hur de ska hantera en remiss för en koncessionsansökan eller för hur tillräckligt bra samråd och miljökonsekvensbeskrivningar ska

se ut. Vissa länsstyrelser menar också att det vore en hjälp för handläggningen av elnätsärenden att Energimyndigheten pekade ut vissa områden som riksintresse för eldistribution.

- När det gäller samråden finns det olika uppfattningar hos fastighetsägare och Svenska kraftnät om vilka som ska anses särskilt berörda, om hur mötena ska gå till och vilket syfte de fyller. Affärsverket arbetar med att sprida en realistisk förväntansbild av möjligheterna att påverka tillståndsprocessen för stamnät.
- Fastighetsägare, leverantörer, forskare och myndigheter har olika uppfattningar om hur ledningar ska dras och om de olika teknikvalens för- och nackdelar när det gäller hälsoeffekter, driftsäkerhet och kostnader. Svenska kraftnäts kommunikation och underlag i dessa frågor har brister.
- Stamnätets utbyggnad ska baseras på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. Det finns olika uppfattningar om huruvida detta innebär att samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar ska ingå i underlaget till en koncessionsansökan.

Dessa iakttagelser utmynnade i en rekommendation om att regeringen bör ge de ansvariga myndigheterna i uppdrag att utreda möjligheterna att få en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner. Flera faktorer som i granskningen har identifierats som sådana som påverkar tillståndsprocessen för stamnät kunde tjäna som utgångspunkt för sådana uppdrag.

Den dåvarande regeringen instämde i att det är viktigt att tillståndsprocesser inte är alltför långsamma och angav att den vid flera tillfällen har poängterat att tillståndsprocesserna för både ny energiproduktion och kraftnät måste fortsätta att förenklas och förkortas (skr. 2013/14:21). Vidare redovisades ett antal åtgärder som såväl regeringen som de berörda myndigheterna hade genomfört i syfte att effektivisera tillståndsgivningen.

Den dåvarande regeringen konstaterade sammanfattningsvis att utbyggnaden av stamnätet är en långsam process, även om tidsåtgången har minskat på senare år. Regeringen ansåg dock att investeringar i stamnätet måste vara väl underbyggda, eftersom det handlar om projekt som är kostsamma, både ur ett ekonomiskt perspektiv och med hänsyn till påverkan på miljö och för enskilda fastighetsägare och andra intressenter. Stamnätets utbyggnad bör alltså vara välplanerad och utgå från ett fullödigt beslutsunderlag.

I sin behandling av regeringens skrivelse våren 2014 konstaterade utskottet att regeringen, Svenska kraftnät, Riksrevisionen och utskottet alla är överens om att de tillståndsprocesser som förknippas med elnätsutbyggnad – inte minst på stamnätetsnivå – är utdragna och ofta orsaken till försenade investeringar (bet. 2013/14:NU9). Vidare noterade utskottet att den dåvarande borgerliga regeringen klart och tydligt hade redovisat att man måste fortsätta att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för både ny energiproduktion och kraftnät. Utskottet konstaterade att samma hållning redovisades i regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning och även ett antal åtgärder som

syftade till att effektivisera tillståndsprocesserna. Utskottet gjorde den sammantagna bedömningen att det råder en bred konsensus bland flera centrala aktörer om att tillståndsprocesserna i samband med nätutbyggnad bör effektiviseras. De motioner som gällde effektivare tillståndsprocesser avstyrktes av utskottet.

Effektivare koncessionsprövningar

Av Energimarknadsinspektionens årsredovisning för 2014 framgår att ett av myndighetens mål är att ha ”en effektiv tillståndsgivning, som bidrar till väl fungerande energimarknader, där samhällets intresse av långsiktigt leveranssäkra nät, stabila priser och en hållbar utveckling balanseras.”

Under 2014 var myndighetens fokus för koncessionshanteringen att utveckla och höja kvaliteten på granskningen av de ansökningar som kom in. Bland annat gjordes mer fördjupade granskningar när det gällde miljökonsekvensbeskrivningar och samrådsprocesser. En effekt av detta var att ett antal ansökningar avvisades. För att göra det lättare för företagen att göra rätt har Energimarknadsinspektionen fört dialog med de stora nätbolagen och utvecklat sin internetbaserade information. Under 2014 började myndigheten dessutom ta emot och remittera ansökningar elektroniskt, vilket bedöms underlätta för de berörda parterna.

I sin verksamhetsplan för 2015 konstaterar Energimarknadsinspektionen att myndighetens ledning enligt myndighetsförordningen (2007:515) är skyldig att se till att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt samt redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att hushålla väl med statens medel. Verksamheten ska också utvecklas fortlöpande.

För Energimarknadsinspektionen innebär detta bl.a. att myndigheten prioriterar de insatser som behövs för att uppfylla de regelverk som myndigheten omfattas av. Under perioden 2015–2018 kommer Energimarknadsinspektionen att prioritera utvecklingen av myndighetens viktigaste kärnprocesser, däribland tillståndsprocessen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet tar först ställning till en motion som gäller en effektivare tillståndsprocess i samband med anslutning av nya kunder till elnätet. Därefter behandlas en motion som gäller tillståndsgivningen vid stamnätsutbyggnad.

Effektivare nätanslutning

När det gäller frågan om anslutning av nya kunder till elnätet, som tas upp i motion 2014/15:2981 (C, M, FP, KD), instämmer utskottet självfallet i värdet av att denna sker på ett effektivt sätt. Enligt ellagen är nätbolagen skyldiga att på skäligen villkor ansluta elektriska anläggningar till nätet. Sedan den 1 juni

2014 finns det dessutom angivet i ellagen att anslutningen ska ske inom skäligen tid.

Samtidigt är utskottet av den uppfattningen att frågor om anslutning av förnybar elproduktion under de senaste åren främst har kretsat kring elkundernas kostnad för nätanslutningen och kring fördelningen av de kostnader som kan uppkomma om anslutningen kräver förstärkning av nätet. Det senare av dessa problem hanterades av riksdagen våren 2014 då beslut fattades om en modell för hur nätförstärkningskostnaderna ska fördelas mellan nätbolaget och nya anläggningar för produktion av förnybar el, t.ex. vindkraftsparker. Med det anförda avstyrks motion 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) i den aktuella delen.

Tillståndprocesser vid stamnätsutbyggnad

Våren 2014 behandlade riksdagen regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning av statens roll på elmarknaden. Inom ramen för det ärendet berördes även frågor om tillståndprocesser för stamnätskoncessioner. Utskottet konstaterade då att det rådde en bred konsensus bland flera aktörer om att tillståndprocesserna i samband med nätutbyggnad bör effektiviseras. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och noterar samtidigt att Energimarknadsinspektionen under de kommande åren kommer att prioritera utvecklingen av myndighetens viktigaste kärnprocesser, däribland tillståndsgivningen. En effektiv tillståndsgivning förutsätter dock att det underlag som myndigheterna ska basera sina tillståndsbeslut på uppfyller kraven. Investeringar i stamnätet måste vara väl underbyggda, eftersom det handlar om projekt som är kostsamma, både ur ett ekonomiskt perspektiv och med hänsyn till påverkan på miljön och för enskilda fastighetsägare och andra intressenter. Utskottet ser positivt på att Energimarknadsinspektionen har utvecklat en dialog med de större nätbolagen för att underlätta deras arbete med att ta fram fullgoda ansökningar. It-baserad hantering av ansökningar och remisser torde också öka effektiviteten i tillståndsgivningen.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2014/15:256 (V) i den här aktuella delen.

Vissa övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som bl.a. gäller teknikval och markutnyttjande i samband med stamnätsutbyggnad, tillämpningen av kommunallagens självkostnadsprincip i förhållande till ellagen samt införande av nettodebitering av el.

Motionerna

I motion 2014/15:521 av Suzanne Svensson m.fl. (S) hävdas det att strålning från stora kraftledningar ofta skapar oro och otrygghet bland medborgare och näringsidkare. Motionärerna redovisar olika fördelar med nedgrävda ledningar och pekar på problem med luftledningar. Man menar också att många undrar varför ny teknik med likström i markkabel inte är ett alternativ. Mot denna bakgrund anser de att regeringen bör överväga att se över konsekvenserna av luftburna kontra nedgrävda kraftledningar ur miljö- och hälsoperspektiv.

En satsning på den förnybara energiproduktionen i form av vind, bioenergi och solkraft är en viktig del av omställningen till ett hållbart samhälle, framhålls det i motion 2014/15:760 av Jörgen Hellman m.fl. (S). Motionärerna anser att ett snabbare genomslag för egenproducerad el från solceller kräver att s.k. nettodebitering av el införs, dvs. att den egenproducerade elen som överförs till elnätet kvittas mot den el som har förbrukats. Motionärerna anser att regeringen ska fortsätta se över förutsättningarna för reell nettodebitering.

I motion 2014/15:621 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) omnämns en tvist som gäller om Borås stads elnätsföretag är skyldigt att följa den kommunala självkostnadsprincipen för elnätsverksamheten. Motionären konstaterar att alla elnätsföretag (inklusive kommunalt ägda) lyder under ellagen och tilldelas en intäktsram av Energimarknadsinspektionen. Motionären anser att det saknas skäl för att de kommunala elnätsföretagen dessutom ska vara underkastade självkostnadsprincipen enligt kommunallagen eftersom detta skulle innebära en orättvis särbehandling av kommunala elnätsföretag på ett redan specialreglerat område. Motionären efterfrågar ett förtydligande i 7 kap. ellagen så att det klart framgår att det i första hand är ellagen som ska gälla för kommunal elnätsverksamhet.

I motion 2014/15:629 av Jan Lindholm (MP) förs ett utförligt resonemang om varför el inte bör användas för uppvärmning. Även elanvändning i de nu förhållandevis effektiva värmepumparna är enligt motionären ett felaktigt teknikval för uppvärmning. Elanvändning som är temperatur- och klimatberoende bör i största möjliga utsträckning undvikas. Effektkapacitet och distributionskapacitet måste dimensioneras för extrema temperaturer, och alla elkonsumenter – även de som inte använder dessa tekniker – måste vara med och dela på kostnaden för den kapacitet som krävs för att säkra eltillförseln under de korta perioder den är nödvändig för de mest elintensiva användarna. El för

uppvärmning och kylning är enligt motionärens uppfattning ur ett systemperspektiv alltid mycket sårbart och därför ett fel val av teknik. Motionären begär därför ett tillkännagivande om sårbarhet och systemfel i fråga om el för uppvärmning.

I motion 2014/15:553 av Annika Carlsson och Fredrik Christensson (båda C) slås det inledningsvis fast att det görs oerhört stora satsningar på infrastruktur runt om i landet. Planerade och genomförda investeringar tar tusentals och åter tusentals hektar jord- och skogsmark i anspråk. Motionärerna efterfrågar ett tillkännagivande om att teknikval och vägval vid beslut om kraftledning ska bygga på en samhällsekonomisk bedömning och att valprocessen ska vara transparent. De vill också ha ett riksdagsuttalande om att statliga myndigheter och bolag ska ges riktlinjer för att värna mark- och skogsresurser. Svenska kraftnät ska enligt motionärerna exempelvis vara ett bolag som på ett miljömedvetet och tydligt framåtsyftande sätt går i spetsen för en samhällsplanering där jordens och skogens resurser har en given plats.

I motion 2014/15:2323 Ulrika Carlsson i Skövde och Lena Ek (båda C) beskrivs en teknik kallad Power-to-gas. Detta är en teknik som utnyttjar el och koldioxid för att framställa syntetisk metan (biogas). Anläggningarna kan köras när elförbrukningen är låg eller vid överskott av el. Det innebär att man lagrar elen i form av biogas, som kan användas i fordon eller för att köra en generator för elproduktion när det är ont om el (effekttoppar). Mindre elproduktionsanläggningar (bl.a. vattenkraft och vindkraft) har i dag ingen inmatningsavgift upp till 1 500 kW. Nätavgiften och energiskatterna är lika stora som eller större än elpriset, och det omöjliggör denna typ av verksamhet. Motionärerna anser att nivåerna bör ses över.

Värmepumpar kan till en låg kostnad förses med egna elmätare och styrsystem som ger styrning efter elpris, vilket kan ge ökad flexibilitet av el på förbrukarnivå, anförs i motion 2014/15:601 av Lars Tysklind (FP). Genom att mäta elanvändningen hos värmepumpen kan dagens datoriserade styrsystem till en låg kostnad kontinuerligt övervaka effektiviteten hos värmepumpen, vilket medför en mer energieffektiv drift. Genom att effektuttaget kan styras via internet kan även behovet av en effektreserv minskas avsevärt.

Vissa kompletterande uppgifter

Nettodebitering och skattereduktion

Den som har nätkoncession är skyldig att utföra mätning av mängden överförd el och dess fördelning över tiden (3 kap. 10 § ellagen). Hur överföringen i gränspunkter mellan olika nät ska mätas och rapporteras framgår närmare av förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el.

I juni 2013 överlämnade Nettodebiteringsutredningen betänkandet Beskattning av mikroproducerad el m.m. (SOU 2013:46) till regeringen. Utredningen gjorde bedömningen att ett nettodebiteringssystem inte var förenligt med EU:s regler om mervärdesskatt. Utredningen ansåg därför att ett sådant system inte

borde införas. I stället föreslog utredningen ett skattereduktionssystem som innebär att småproducenter av el ska kunna få en skattereduktion som motsvarar elskatten och mervärdesskatten på el som producenten har köpt in, i den mån denne matat in motsvarande volym förnybar el på elnätet.

I budgetpropositionen för 2014 aviserade den dåvarande regeringen ett förslag som den ansåg vara mer generöst än Nettodebiteringsutredningens. Det aviserade förslaget innebär att en skattereduktion införs för mikroproducenter av el från förnybara energikällor.

Den nya regeringen föreslog sedermera i budgetpropositionen för 2015 att det införs en skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el. Skattereduktionen gäller den som framställer förnybar el, i en och samma anslutningspunkt matar in förnybar el och tar ut el, har en säkring om högst 100 ampere i anslutningspunkten och har anmält sin mikroproduktion till nätkoncessionshavaren. Skattereduktionen lämnas till fysiska och juridiska personer, dödsbon och svenska handelsbolag.

Bestämmelserna om skattereduktionen trädde i kraft den 1 januari 2015.

Kommunallagen och ellagen

I motion 2014/15:621 (M) omnämns en rättstvist som, något förenklat uttryckt, gäller frågan om huruvida ett kommunalt ägt elnätbolag ska omfattas av kommunallagens självkostnadsprincip eller om det i huvudsak är ellagens bestämmelser som ska tillämpas när det gäller att bedöma vilka avgifter som bolaget ska få ta ut.

Förvaltningsrätten ansåg att ellagen inte inrymmer några bestämmelser som gör att självkostnadsprincipen skulle vara undantagen när det gäller elnätsverksamheten och undanröjde därför de överklagade avgiftsbesluten. Det berörda nätbolaget (Borås Elnät AB) överklagade förvaltningsrättens dom till kammarrätten som avgjorde ärendet i november 2014 genom att upphäva förvaltningsrättens beslut. Kammarrättens beslut överklagades i sin tur av den advokat som drivit målet. I januari 2015 meddelade Högsta förvaltningsdomstolen prövningstillstånd i frågan. Domstolen har ännu inte avgjort ärendet.

Lagring av el som gas

Power-to-gas innebär kortfattat att man använder el (exempelvis förnybart producerad el från intermittent verkande källor som vind- och solkraft) för att genom elektrolys framställa syrgas och vätgas ur vatten. Till skillnad från elen kan vätgasen lagras och även omvandlas till metan som också är lagringsbar. Den lagrade gasen kan användas för olika ändamål. En möjlighet är att återomvandla energiinnehållet till el genom att låta en gasdriven motor driva en generator.

Smarta nät och smarta mätare

Den förra regeringen beslutade i maj 2012 att tillsätta ett samordningsråd med kunskapsplattform för smarta elnät (dir. 2012:48). Samordningsrådet för smarta elnät verkade under perioden 2012–2014 och har tagit fram en nationell kunskapsplattform för att inhämta, sammanställa och sprida kunskaper om smarta elnät. I december 2014 presenterade rådet sitt slutbetänkande Planer för effekt! (SOU 2014:84). Samordningsrådets arbete har omfattat smarta elnätslösningar inom hela värdekedjan, från anslutning av produktionsanläggningar till nya tjänster hos elanvändarna såsom smarta-hemlösningar.

Beträffande det som anförs i motion 2014/15:601 (FP) om värmepumpar och förbrukningsflexibilitet kan nämnas att Samordningsrådet konstaterade att det i dag är mycket dyrt för en mindre elanvändare att få elektronisk prisinformation (timvisa spotpriser) i ett anpassat format från den nordiska elbörsen Nord Pool Spot. Kostnaden kan exempelvis ställas mot den besparing som kan uppnås vid en automatisk styrning av ett värmesystem eller en värmepump som är 400–1 400 kronor per år.

Samordningsrådet gjorde bedömningen att detta är ett hinder för enskilda elanvändare som vill använda utrustning för automatisk styrning av elförbrukningen utifrån elpriset. Rådet anser att det behöver undersökas hur enskilda elanvändare kan få tillgång till informationen så att man effektivt kan styra elförbrukningen med elbörsens prissättning som styrsignal. Eftersom elbörsen är nordisk och samägd av de nordiska och baltiska systemoperatörerna erinrar Samordningsrådet om att frågan dock inte kan hanteras enbart utifrån ett svenskt perspektiv.

Samordningsrådets betänkande har skickats på remiss. Remisstiden löper ut den 16 april 2015.

El för uppvärmning

Motion 2014/15:629 (MP) om el för uppvärmning har i liknande form behandlats av utskottet vid flera tidigare tillfällen. Vid det senaste tillfället hösten 2013 avstyrktes motionen (bet. 2013/14:NU3).

Utskottets ställningstagande

I några av de motioner som är aktuella i detta avsnitt berörs val av teknik i samband med utbyggnad av eller reinvesteringar i stamnätet för el. Utskottet brukar som regel inte ta ställning i teknikvalsfrågor utan överläter dylika överväganden till regeringen och de myndigheter som regeringen anförtror att göra lämpliga avvägningar mellan val av teknik och andra intressen som kan beröras i anslutning till en stamnätsledning. Svenska kraftnät har här tillsammans med Energimarknadsinspektionen ett betydande ansvar för att denna avvägning görs på ett ändamålsenligt sätt, med beaktande av en god hushållning med bl.a. vatten- och markresurser och samordnat med andra myndigheter som ansvarar för infrastrukturutbyggnad. Med det anförda avstyrks motionerna

2014/15:521 (S) och 2014/15:553 (C). Den sistnämnda motionen avstyrks i de delar som är aktuella här.

I motion 2014/15:621 (M) berörs kommunallagens förhållande till ellagen när det gäller kommunala nätbolag. Här konstaterar utskottet att det pågår en rättsprocess som gäller det specifika fall som tas upp i motionen. Det finns anledning för riksdagen att avvakta det slutliga utfallet av denna prövning innan det är motiverat att agera i frågan. Motionen avstyrks således.

Beträffande önskemålet i motion 2014/15:760 (S) om att regeringen bör fortsätta att se över förutsättningarna för att införa s.k. nettodebitering hänvisar utskottet till den modell med skattereduktion som gäller fr.o.m. årsskiftet. Utskottet anser att denna modell bör få verka en tid och därefter även utvärderas. Motionen avstyrks. Även motion 2014/15:601 (FP) avstyrks. Förslaget om att förse värmepumpar med elmätare och därmed effektivisera driften och öka elförbrukningsflexibiliteten omfattas till stor del av de frågor som har behandlats av Samordningsrådet för smarta elnät vars slutbetänkande för närvarande är ute på remiss. Den fortsatta beredningen av Samordningsrådets förslag bör avvaktas innan det finns anledning för riksdagen att överväga att ställa sig bakom förslaget om ett tillkännagivande i den ovannämnda motionen. Sålunda avstyrks även denna motion.

När det gäller tekniken Power-to-gas som tas upp i motion 2014/15:2323 (C) konstaterar utskottet att lagring av elenergi är ett område som Energi-kommissionen enligt sina direktiv särskilt ska uppmärksamma. Vidare noterar utskottet att tekniken Power-to-gas ännu så länge endast finns på försöksnivå och att det är mindre lämpligt att utforma nätavgifter och energiskatter med utgångspunkt från en prototyp. Motionen avstyrks.

Avslutningsvis avstyrker utskottet även motion 2014/15:629 (MP). Utskottet ser inte värdet i att genom ett tillkännagivande informera regeringen om att el för uppvärmning innebär ett systemfel och även medför en ökad sårbarhet. Utskottet är för en utfasning av direktverkande eluppvärmning med hjälp av elradiatorer. Däremot anser utskottet att elen fyller en viktig funktion när den används i värmepumpar i områden där det av olika skäl – däribland ekonomiska – är svårt att etablera exempelvis biobränsleeldad fjärrvärmeproduktion, där det är olämpligt med småskalig vedeldning eller där solvärme inte räcker för att täcka efterfrågan när värmebehovet är som störst. Motionären redovisar heller inga tydliga alternativ i dessa fall.

Reservationer

1. Allmänt om elmarknaden, punkt 2 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2014/15:499 av Phia Andersson m.fl. (S) och 2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10.

Ställningstagande

Den svenska basindustrin, det svenska näringslivet i sin helhet och de svenska hushållen är beroende av tillförlitliga elleveranser till låga priser. Det är dessutom av största vikt att Sverige stärker sin konkurrenskraft i förhållande till övriga Europa när det gäller reglerkraft, prisbild och tillförlitlighet.

Samtidigt pågår en kraftig utbyggnad av förnybar energi i Europa som kan väntas påverka de totala energipriserna och medföra svårhanterliga obalanser i elnäten. Osäkerheten är stor om det totala behovet av investeringar i det svenska elnätet, om vem som i slutändan kommer att få betala och om vilka konsekvenser kostnaderna får för Sveriges och Europas konkurrenskraft.

Vi anser därför att svenska elkonsumenter måste få en tydlighet i hur investeringsbehovet ser ut och vad det får för ekonomiska konsekvenser. I likhet med vad som sägs i motion 2014/15:1104 (SD) anser vi att regeringen ska ta fram en långsiktig investeringskalkyl för det svenska elnätet.

Vi ser också en betydande risk i att utvecklingen i Kontinentaleuropa kraftigt ökar behovet av svensk reglerkraft. Förbättrade överföringsförbindelser gör det möjligt för Sverige att möta denna efterfrågeökning genom att exportera el. Vi är i grunden positiva till kontinental elöverföring men anser att en utbyggnad av överföringskapaciteten bör föregås av noggranna analyser. Vi vill bl.a. höja ett varningens finger för att Kontinentaleuropa riskerar att bli en omätlig gökunge som trissar upp de svenska elpriserna på ett oönskat sätt – inte minst i södra Sverige – till men för svenska företag och hushåll. Vi instämmer därför även i det som sägs i den ovannämnda motionen om att regeringen bör ta fram en konsekvensanalys av en eventuell utbyggnad av elöverföringskapaciteten till Europa. En sådan analys bör även belysa riskerna för att en bristfälligt utbyggd överföringskapacitet hämmar Sveriges förutsättningar att kunna importera och exportera el.

Med det anförda tillstyrker vi motion 2014/15:1104 (SD) i de här aktuella delarna. Den uppfattning vi därmed står bakom överensstämmer dåligt med den i vårt tycke onyanserat positiva hållning till en fortsatt utbyggnad av överföringsförbindelserna med utlandet som återfinns i motion 2014/15:2461 (C). Den motionen bör därför avslås av riksdagen i den aktuella delen. Även motion 2014/15:499 (S) avstyrks.

2. Allmänt om elmarknaden, punkt 2 (C)

av Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10 och avslår motionerna 2014/15:499 av Phia Andersson m.fl. (S) och 2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Under Alliansens regeringstid agerade Centerpartiet framgångsrikt för en omställning av det svenska energisystemet i hållbar riktning. Jag och Centerpartiet ser en stor potential i att mer förnybar energi leder till trygghet, säkerhet och en bättre miljö inte bara i Sverige utan även i övriga Europa. Förutsättningarna att lyckas med att ställa om energisystemen i hållbar riktning är i många andra europeiska länder dock inte lika gynnsamma som i Sverige. Elproduktionen är ofta fossilbränslebaserad, och beroendet av gas- och oljeimport från tredjeländ är inte sällan betydande.

Genom sin goda tillgång till grön reglerbar vattenkraft har Sverige ypperliga möjligheter att exportera el av sådant slag som kan balansera effekten i våra grannländers elnät. Detta gagnar den svenska ekonomin och underlättar den fortsatta utbyggnaden av förnybar elproduktion i Europa. Det har också potential att generera ett stort antal jobb i Sverige både under utvecklings- och produktionsfasen. Det handlar om kunskaper som dessutom kan exporteras. Genom att minska den enorma energiimporten till EU – ofta från diktaturer – kan Sverige dessutom inte bara bidra till att skapa ett grönare samhälle utan även göra Sverige och EU mindre beroende av länder som kränker mänskliga rättigheter. Det finns också viktiga säkerhetspolitiska aspekter av att bli mindre beroende av dessa länder, exempelvis Ryssland. För att på bästa sätt kunna tillvarata Sveriges förnybara resurser behöver elkablarna till våra grannländer alltså fortsätta att byggas ut. Därigenom kommer Sverige att kunna fungera som Europas gröna batteri. Det anförda innebär att jag instämmer i det som

sågs i motion 2014/15:2461 (C). Motionen tillstyrks i den aktuella delen. Motionerna 2014/15:499 (S) och 2014/15:1104 (SD) avstyrks. Den sistnämnda motionen avstyrks i de delar som behandlas i detta avsnitt.

3. Elområden, punkt 3 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3, bifaller delvis motion 2014/15:236 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motionerna 2014/15:236 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkandena 2–5 och 2014/15:376 av Mats Persson och Christer Nylander (FP).

Ställningstagande

Indelningen av Sverige i elområden genomfördes brådstörtat hösten 2011 under hot om ingripande från kommissionen mot den dåvarande svenska modellen för att hantera överföringsbegränsningar i det svenska stamnätet. De prisskillnader som befarades bli en följd av indelningen har visserligen inte blivit så stora hittills, men det finns ändå skäl att påpeka att de elintensiva industrierna och elkonsumenterna har hamnat i en mer utsatt position än tidigare. Det är dessutom de boende och verksamma i allra sydligaste Sverige (elområde 4) som genom högre elpriser får bära en större del än tidigare av bördan för att finansiera investeringarna i stamnätsutbyggnaden. Detta anser vi vara problematiskt, och vi instämmer därför i det som sägs i motion 2014/15:1104 (SD) om att systemet med elområden bör ses över. Den ovan nämnda motionen tillstyrks således i den aktuella delen. Eftersom ett liknande förslag finns i motion 2014/15:236 (M) tillstyrker vi delvis även yrkande 1 i den motionen. Övriga yrkanden i den nyssnämnda motionen avstyrks, liksom även motion 2014/15:376 (FP).

4. Elcertifikatssystemet, punkt 4 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1103 av Josef Fransson m.fl. (SD) och avslår motion 2014/15:2309 av Jörgen Andersson (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Elcertifikatssystemet syftar till att stimulera det som brukar betecknas förnybar elproduktion. Vi menar dock att detta stödsystem snedvrider konkurrensen till förmån för sådana energislag (bl.a. sol- och vindkraft) som inte nödvändigtvis kan tillhandhålla effekt när efterfrågan är som störst. Vidare har elcertifikatssystemet medverkat till att det har uppförts produktionsanläggningar som inte kan bära sina egna kostnader. Lönsamheten sviktar och det blir svårt att finansiera investeringar och renoveringar av dessa anläggningar. Det förekommer att vindkraftsparker rivs i förtid, eftersom subventionerna inte längre är tillräckliga. På sikt är risken påtaglig att systemet kväver sig självt.

I likhet med vad sägs i motion 2014/15:1103 (SD) anser vi att elmarknaden behöver saneras från konkurrensnedvridande stöd. Elcertifikatssystemet bör därför fasa ut genom att nya investeringar i förnybar elproduktion inte längre ska tilldelas elcertifikat. Den ovannämnda motionen tillstyrks således. Motion 2014/15:2309 (M) avstyrks.

5. Effektivare nätanslutning, punkt 5 (M, C, FP, KD)

av Lars Hjalmered (M), Hans Rothenberg (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Maria Weimer (FP), Penilla Gunther (KD), Jörgen Warborn (M) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Sverige är och ska vara ett grönt föregångsland. Att åstadkomma ett gott livsklimat för människor, djur och natur är en central politisk uppgift. Vi vill bygga vidare på Sveriges goda möjligheter att leda utvecklingen genom forskning, tillgången till naturresurser och det breda engagemang som finns i samhället kring miljö- och klimatfrågor. Klimathotet möts bäst genom effektiva styrmedel som bidrar till både teknikutveckling och ett förändrat beteende.

Sverige är mycket framgångsrikt när det gäller storskalig produktion av kolnsål el. För att öka möjligheterna till export av sådan el och för att stimulera

produktionen av förnybar el vill vi effektivisera tillståndsprocessen för att ansluta nya kunder till elnätet. Denna uppfattning överensstämmer med vad som sägs i motion 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) som vi således tillstyrker i den aktuella delen.

6. Tillståndsprocesser vid stamnätsutbyggnad, punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt och stora delar av det existerande nätet behöver förnyas. Tillkomsten av ny förnybar elproduktion skapar nya flaskhalsar i överföringen inte minst i södra Sverige där stamnätskapaciteten har begränsningar. Det är uppenbart att nätkapaciteten måste byggas ut, bl.a. för att öka möjligheterna att på ett effektivt sätt överföra el från produktionsplatserna i de norra delarna av landet till södra Sverige där en stor del av elkonsumention sker.

Ett viktigt led i att få fart på stamnätsutbyggnaden vore att effektivisera tillståndsprocessen för stamnätskoncessioner. I dag tar denna process orimligt lång tid, vilket även Riksrevisionen har påpekat.

Jag instämmer mot denna bakgrund i det som sägs i motion 2014/15:256 (V) om att regeringen bör ge de ansvariga myndigheterna i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner. Motionen tillstyrks i den här aktuella delen.

Särskilt yttrande

Vissa övriga frågor, punkt 7 (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Med anledning av det som sägs i motion 2014/15:553 (C) om olika infrastruktursatsningars växande krav på att få ta markresurser – inte minst skogs- och jordbruksmark – i anspråk vill jag understryka behovet av att sådana satsningar samordnas mellan olika aktörer. De beslut som fattas och de bedömningar dessa vilar på måste dessutom redovisas på ett transparent sätt. Jag instämmer således i den grundläggande hållning som redovisas i motionen. Centerpartiet har för avsikt att ta ett samlat grepp kring dessa frågor och avser att återkomma till riksdagen med förslag på området. Eftersom jag inte vill föregripa innehållet i den kommande motionen väljer jag i nuläget att inte tillstyrka motion 2014/15:553 (C). Huvuddragen i den motionen kommer dock rimligen att avspelas i den kommande kommittémotionen.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:56 Redovisning av elnätsverksamhet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om upphävande av Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2002:1) om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till lysrör.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:236 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elområdesindelningen och dess effekter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjliga lösningar på de problem som nuvarande elområdesindelning skapar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är viktigt att den utbyggnad av överföringskapacitet inom Sverige, som har kunnat accelereras tack vare de kraftigt ökade investeringsbemyndiganden riksdagen har beviljat under alliansregeringens tid, nu fortsätter och att den nya regeringen inte får sänka ambitionerna till den nivå som gällde före 2006.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Svenska kraftnät i uppdrag att ändra elområdesindelningen genom att slå samman fyra områden till två, i enlighet med de förslag som ursprungligen presenterades.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att, så länge det finns fyra elområden i Sverige, uppdras åt Svenska kraftnät att införa ett system med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde tre och elområde fyra i enlighet med det förslag som en utredning har tagit fram.

2014/15:256 av Birger Lahti m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att få till stånd en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner.

2014/15:376 av Mats Persson och Christer Nylander (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utjämna elpriserna i Sverige.

2014/15:499 av Phia Andersson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över elmarknaden för att värna konsumenternas intressen.

2014/15:521 av Suzanne Svensson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att se över konsekvenserna av luftburna kontra nedgrävda kraftledningar ur miljö- och hälsoperspektiv.

2014/15:553 av Annika Qarlsson och Fredrik Christensson (C):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att teknikval och vägval vid beslut om kraftledningar ska bygga på en samhällsekonomisk bedömning och valprocessen ska vara transparent.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge statliga myndigheter och bolag riktlinjer för att värna våra gemensamma mark- och skogsresurser.

2014/15:601 av Lars Tysklind (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att alla värmepumpar blir uppkopplade för att aktivt ingå i förbrukarflexibilitet i elnätet.

2014/15:621 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga ett tillägg i 7 kap. ellagen om kommunägda elnätsföretag.

2014/15:629 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sårbarhet och systemfel i fråga om el för uppvärmning.

2014/15:760 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska fortsätta se över förutsättningarna för reell nettodebitering.

2014/15:1103 av Josef Fransson m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fasa ut elcertifikatssystemet genom att inte tilldela ytterligare anläggningar elcertifikat.

2014/15:1104 av Josef Fransson m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en långsiktig investeringskalkyl för det svenska elnätet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av en eventuell utbyggnad av elöverföring till Europa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elområden.

2014/15:2309 av Jörgen Andersson (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda om elcertifikatssystemen kan nyttjas för forskning om fjärde generationens kärnkraft.

2014/15:2323 av Ulrika Carlsson i Skövde och Lena Ek (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagring av el och dess biprodukter.

2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja Sverige som Europas gröna batteri.

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att effektivisera tillståndsprocessen för att ansluta en ny kund till elnätet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härmed föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 3 kap. 3, 3 a och 10 a §§, 5 kap. 22 § och 13 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 4 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §¹

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett lagakraftvunnet beslut om meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Ett sådant beslut får också fattas när i övrigt ändrade förhållanden föranleder det.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av sådana beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

I områden som redovisas samlat ska en enhetlig nättariff tillämpas från den dag som nätmyndigheten anger i beslutet. Tiden får inte sättas senare än fem år från beslutet om samlad redovisning eller beslutet om ändring av ett sådant beslut.

¹ Senaste lydelse 2013:207.

3 a §²

Nätkoncession för område ska redovisas skilt från nätkoncession för linje.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för ledningar som omfattas av nätkoncession för linje och som organisatoriskt och tekniskt ingår i ett nät som omfattas av nätkoncession för område.

Redovisningen av nätkoncession för område ska dock även innefatta nätkoncession för linje, om nätkoncessionen för linje avser en ledning som organisatoriskt, tekniskt och funktionellt ingår i ett nät som innehåller med stöd av nätkoncession för område och helt eller delvis är belägen inom koncessionsområdet.

10 a §¹

Rapportering av mätresultat och beräkningar enligt 10 § ska ske till den systemansvariga myndigheten, till berörda nätkoncessionshavare, elanvändare, elproducenter, balansansvariga och elleverantörer. På begäran ska rapportering ske till ett företag som elanvändaren eller elproducenten har utsett.

Rapportering av mätresultat och beräkningar enligt 10 § ska ske till den systemansvariga myndigheten och kontoföringsmyndigheten samt berörda nätkoncessionshavare, elanvändare, elproducenter, balansansvariga och elleverantörer. På begäran ska rapportering ske till ett företag som elanvändaren eller elproducenten har utsett.

4 kap.

4 §³

I områden som redovisas samlat enligt 3 kap. 3 § ska en enhetlig nättariff tillämpas från den dag som nätmyndigheten anger i beslutet. Den dagen får inte infalla senare än fem år från beslutet om samlad redovisning eller beslutet om ändring av ett sådant beslut.

Om samlad redovisning sker enligt 3 kap. 3 a § andra stycket, ska vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel en ledning som omfattas av nätkoncession för linje som redovisas tillsammans med nätkoncession för område anses omfattas av nätkoncessionen för område.

² Senaste lydelse 2013:207.

¹ Senaste lydelse 2014:270.

³ Tidigare 4 kap. 4 § upphävd genom 2009:892.

5 kap.22 §⁴

Vid fastställande av en intäktsram för en nätkoncessionshavares intäkter från ett ledningsnät inom ett område ska intäktsramen fastställas för varje område för sig.

Om nätmyndigheten enligt 3 kap. 3 § har medgivit att flera nätkoncessioner för område får redovisas samlat, ska dock dessa vid fastställandet av intäktsramen anses utgöra ett område.

Om samlad redovisning sker enligt 3 kap. 3 a § andra stycket, ska nätkoncessionerna vid fastställandet av intäktsramen anses utgöra ett område.

13 kap.7 §⁵

Följande beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut av nätmyndigheten i fråga om
 - a) samlad redovisning och enhetlig nättariff enligt 3 kap. 3 §,
 - a) samlad redovisning och enhetlig nättariff enligt 3 kap. 3 § och 4 kap. 4 § första stycket,
 - b) anslutning av anläggning enligt 3 kap. 6–8 §§,
 - c) dispens enligt 3 kap. 9 b §,
 - d) kostnader för mätning enligt 3 kap. 11 och 14 §§,
 - e) ersättning vid inmatning av el enligt 3 kap. 15 §,
 - f) metodprövning enligt 4 kap. 1 a §,
 - g) tillstånd enligt 4 kap. 6 och 7 §§,
 - h) nättariffer för mindre produktionsanläggningar enligt 4 kap. 10 §,
 - i) intäktsram enligt 5 kap. 3, 11–13, 15–17, 26 och 27 §§,
 - j) godkännande av metoder för att utforma balansavtal enligt 8 kap. 4 a §, och
 - k) förseningsavgift enligt 12 kap. 8 och 11 §§,
2. beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§, samt
3. beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 3 a § andra stycket tillämpas första gången i fråga om redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 juli 2015 eller närmast därefter.

⁴ Senaste lydelse 2009:892.

⁵ Senaste lydelse 2013:207.

**2 Förslag till lag om upphävande av
Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-
FS 2002:1) om energieffektivitetskrav för
förkopplingsdon till lysrör**

Härigenom föreskrivs att Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2002:1) om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till lysrör ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2015.